

Формування екологічної свідомості у здобувачів освіти ліцею

Любов ЧАГОВЕЦЬ, директор;
Аліна ЛЮТА, заступник
директора з навчально-виховної роботи;
Марина ДМИТРОВА, заступник
директора з навчально-виховної роботи;
Юлія ШЕЛЕСТ, педагог-організатор
Андріївського ліцею №1 Донецької
селищної ради Ізюмського району
Харківської області

ПЕРСОНАЛІЇ

1. Прізвище, ім'я, по батькові: Чаговець Любов Василівна

2. Число, місяць, рік народження: 12 липня 1955 р.

3. Повна назва закладу освіти, який закінчив, рік закінчення: Кустанайський педагогічний інститут, 1983 рік.

4. Стаж педагогічної роботи: 44 роки.

5. Основні етапи педагогічної діяльності:

08.08.1974 – 05.08.1975 – вчитель мови та літератури Братської восьмирічної школи в Казахстані;

28.02.1977 - 18.07.1979 - вчитель малювання та співів, Братської середньої школи в Казахстані;

28.08.1979 – 05.11.1979 – вчитель початкових класів середньої школи №91 Кіровського району м. Донецька;

01.09.1980 – 17.07.1983 – вчитель історії Октябрського СПТУ-66 в Казахстані;

17.08.1983 – 27.08.1986 - директор Зарінської середньої школи в Казахстані;

27.08.1986 – 20.08.2017 - вчитель історії Андріївської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1;

1988 - 1998 – директор Андріївської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1;

З 23.09.2020 року – директор Андріївського ліцею №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області, вчитель історії.

6. Місце роботи, посада, яку займає: Андріївський ліцей №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області, директор закладу, вчитель історії.

7. Педагогічні відзнаки та визнання:

педагогічне звання «Вчитель-методист»;

2010 рік – Грамота Міністерства освіти і науки України;

2011 рік – медаль «20 років незалежності України»;

2013 рік – Диплом за I місце в районному етапі обласної виставки-презентації за досвід з історико-краєзнавчої роботи;

2021 рік – Диплом відділу освіти Донецької селищної ради колективу Андріївського ліцею №1 за перемогу в огляді-конкурсі 30 ДТГ;

2022 рік – учасниця VII Всеукраїнської наукової конференції «Теоретичні та прикладні аспекти біографістики: до 205-річчя від дня народження Миколи Костомарова».

8. Сутність досвіду: проаналізувати та систематизувати основні аспекти, форми та методи, які впливають на формування екосвідомості здобувачів освіти. Реалізація системного підходу до розвитку екологічного виховання; інтеграція екологічних знань у закладі освіти; формування екологічної культури.

9. Методологічна основа педагогічного досвіду: моніторингові дослідження, аналіз та синтез діагностичних результатів упровадженого досвіду. Створення системи формування екологічної культури у здобувачів освіти ліцею.

10. Наявність друкованих робіт:

Лютий 2020 – стаття в газеті «Вісті Балаклійщини» на тему: «Музейна педагогіка: перспективи та проблеми».

ПЕРСОНАЛІЇ

1. Прізвище, ім'я, по батькові: Люта Аліна Володимирівна

2. Число, місяць, рік народження: 2 липня 1990 р.

3. Повна назва закладу освіти, який закінчив, рік закінчення: Харківський національний університет радіоелектроніки, 2013 рік.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2020 рік.

4. Стаж педагогічної роботи: 3 роки.

5. Основні етапи педагогічної діяльності:

01.10.2009 – 31.12.2009 – вихователь Андріївського ДНЗ (ясла-садок);

27.08.2020 – 15.10.2020 - вчитель математики Андріївської загальноосвітньої школи I-III ступенів

№2;

16.10.2020 – 10.11.2021 - вчитель математики та інформатики Андріївської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1;

З 10.11.2021 року – заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель математики Андріївського ліцею №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області.

6. Місце роботи, посада, яку займає: Андріївський ліцей №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель математики.

7. Педагогічні відзнаки та визнання:

2021 рік - учасник міжнародної конференції 2021 у ХНУ ім. В.Н. Каразіна «Проблеми викладання математики у закладах освіти: теорія, методика, практика», назва тез: «Застосування ІКТ у вивченні математики в школі».

2023 рік – виступ на ТМО вчителів предмета «Захист України» закладів загальної середньої освіти Донецької селищної територіальної громади з темою: «Презентація досвіду Андріївського ліцею №1 щодо вивчення «Захисту України»

2023 рік - грамота від освітньої платформи «На Урок» за активне поширення власного досвіду, [№ Г1-4229835](#);

Сутність досвіду: проаналізувати та систематизувати основні аспекти, форми та методи, які впливають на формування екологічності здобувачів освіти. Реалізація системного підходу до розвитку екологічного виховання; інтеграція екологічних знань у закладі освіти; формування екологічної культури.

9. Методологічна основа педагогічного досвіду: моніторингові дослідження, аналіз та синтез діагностичних результатів упровадженого досвіду. Створення системи формування екологічної культури у здобувачів освіти ліцею.

10. Наявність друкованих робіт: В 2021 році окремим друком вийшли методичні рекомендації Лютої А.В. у співавторстві з Моторіною В.Г. «Формування математичної компетентності учнів базової школи у вивченні математики засобами ІКТ».

2023 рік – [розробка щоденника «Спостереження за птахами»](#);

ПЕРСОНАЛІЇ

1. Прізвище, ім'я, по батькові: Дмитрова Марина Миколаївна

2. Число, місяць, рік народження: 26 липня 1995 р.

3. Повна назва закладу освіти, який закінчив, рік закінчення: Національний фармацевтичний університет, 2019 рік.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2023 рік.

4. Стаж педагогічної роботи: 2 роки.

5. Основні етапи педагогічної діяльності:

26.01.2022–01.09.2022 – вчитель хімії Андріївського ліцею №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області.

З 01.09.2022 року - заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель хімії

Андріївського ліцею №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області.

6. Місце роботи, посада, яку займає: Андріївський ліцей №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель хімії.

7. Педагогічні відзнаки та визнання:

16.03.2023 року – подяка керівнику переможців III Всеукраїнської учнівської онлайн-олімпіади «Хімія продовольчих та непродовольчих товарів»;

25.05.2023 – учасник міжнародної науково-практичної конференції Сумського державного педагогічного університету «Менеджмент у сучасному закладі освіти: проблеми, пошуки, перспективи».

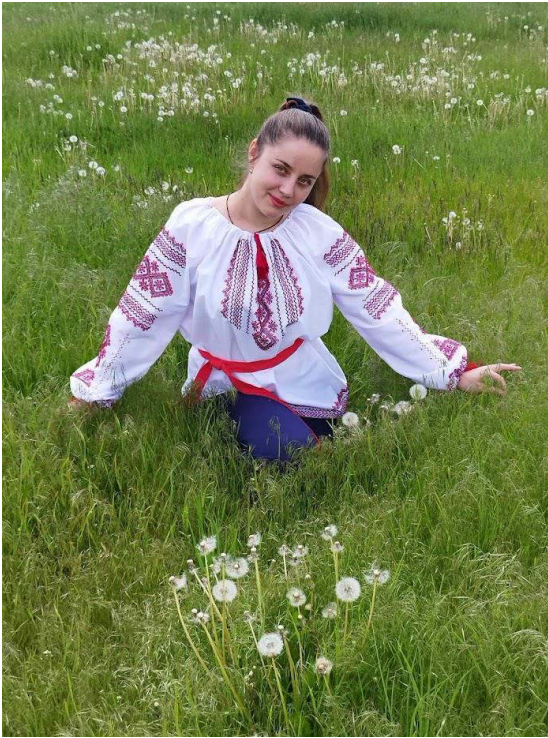
8. Сутність досвіду: проаналізувати та систематизувати основні аспекти, форми та методи, які впливають на формування екосвідомості здобувачів освіти. Реалізація системного підходу до розвитку екологічного виховання; інтеграція екологічних знань у закладі освіти; формування екологічної культури.

9. Методологічна основа педагогічного досвіду: моніторингові дослідження, аналіз та синтез діагностичних результатів упровадженого досвіду. Створення системи формування екологічної культури у здобувачів освіти ліцею.

10. Наявність друкованих робіт: 17 травня 2023 року- збірник Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції з міжнародною участю «Розвиток системи управління закладом освіти: Європейська практика та досвід України» , доповідь «Розвиток закладу освіти та управління ним» – Харків, 2023. -30 с.

https://docs.google.com/document/d/1Ehhlk-amb-sWJHfQK_0UsnyVdJyNAFiugToQHbXA5tc/edit?usp=sharing

ПЕРСОНАЛІЇ

1. Прізвище, ім'я, по батькові: Шелест Юлія Романівна.

2. Число, місяць, рік народження: 24 жовтня, 1989 р.

3. Повна назва закладу освіти, який закінчив, рік закінчення: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2011 рік.

4. Стаж педагогічної роботи: 13 років.

5. Основні етапи педагогічної діяльності:
01.09.2010-31.05.2011 – вихователь ГПД Андріївської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1;

15.08.2011-01.09.2017 вчитель Андріївської загальноосвітньої школи I-III ступенів №1;

З 01.09.2017 – педагог-організатор, вчитель інформатики Андріївського ліцею №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської

області.

6. Місце роботи, посада, яку займає: Андріївський ліцей №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області, педагог-організатор, вчитель інформатики

7. Педагогічні відзнаки та визнання:

2019/2020 - організатор проведення DOCU/ТИЖНЯ проти булінгу в Андріївській ЗОШ I-III ступенів №1 в межах Всеукраїнської кампанії проти кібербулінгу, започаткованої Міжнародним фестивалем документального кіно про права людини Docudays UA;

2019 – грамота Андріївської селищної ради за сумлінну працю, високий професіоналізм, вагомий особистий внесок у розвиток освіти та з нагоди 392-ї річниці селища Андріївка;

2022 – подяка за сприяння реалізації Всеукраїнського проекту «Мішечок 2022»;

2022/2023 н.р. - грамота відділу освіти Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області за якісну підготовку учнів, які особливо відзначилися в творчій та громадській діяльності 2022/2023 навчального року.

8. Сутність досвіду: проаналізувати та систематизувати основні аспекти, форми та методи, які впливають на формування екосвідомості здобувачів освіти. Реалізація системного підходу до розвитку екологічного виховання; інтеграція екологічних знань у закладі освіти; формування екологічної культури.

9. Методологічна основа педагогічного досвіду: моніторингові дослідження, аналіз та синтез діагностичних результатів упровадженого досвіду. Створення системи формування екологічної культури у здобувачів освіти ліцею.

10. Наявність друкованих робіт: Інтернет-газета «Екологія. Право. Людина» [випуск 1](#), [випуск 2](#);

В Андріївському ліцеї №1 працює 40 педагогів, з них:

«Спеціаліст вищої категорії» - 14 педагогів;

«Спеціаліст I категорії» - 11 педагогів;

«Спеціаліст II категорії» - 5 педагогів;

«Спеціаліст» - 10 педагогів.

Педагогічні звання:

«Вчитель-методист» - 2 педагоги;

«Старший учитель» - 7 педагогів.

18 педагогів – випускники Андріївського ліцею №1.

Важлива роль в екологічному вихованні учнів належить учителю. Особливо це стосується початкової школи, оскільки формувати екологічну культуру особистості необхідно з молодшого шкільного віку. Познайти досвід роботи кожного вчителя можна на сайті ліцею.

[Досвід роботи з екологічного виховання](#) Олени Олександрівни Сіроус, I категорія, вчитель початкових класів);

[Досвід роботи з екологічного виховання](#) Алли Володимирівни Обух, II категорія, вчитель початкових класів;

[Досвід роботи з екологічного виховання](#) Тетяни Олександрівни Гаврилейченко, вища категорія, педагогічне звання «Старший вчитель», вчитель початкових класів;

[Досвід роботи з екологічного виховання](#) Зої Миколаївни Пивоварової, вища категорія, педагогічне звання «Вчитель-методист», вчитель початкових класів;

[Досвід роботи з екологічного виховання](#) Валентини Пилипівни Чурилової, вища категорія, вчитель початкових класів;

[Досвід роботи з екологічного виховання](#) Олени Миколаївни Кришні, вища категорія, вчитель початкових класів;

[Досвід роботи з екологічного виховання](#) Наталії Валеріївни Вовк, спеціаліст, вчитель початкових класів;

[Досвід роботи з екологічного виховання](#) Ольги Володимирівни Слядневої, вища категорія, педагогічне звання «Старший вчитель», вчитель початкових класів.

Наявність друкованих робіт:

Стаття «Видовий склад та територіальне розміщення зимуючих птахів смт Андріївка Ізюмського району Харківської області» [с.58] (Л.А.Шелест, вчитель біології);

Відеоролик «Всесвітній день Землі» (В.П.Чурилова, вчитель початкових класів);

Відеоролик «Погодуйте птахів взимку» (Т.О.Гаврилейченко, вчитель початкових класів);

Дослід «Зимовий сад на вікні» частина1 (В.П.Чурилова, вчитель початкових класів);

Дослід «Зимовий сад на вікні» частина2 (В.П.Чурилова, вчитель початкових класів);

Фото-челендж «Мій кумедний домашній улюбленець» (З.М.Пивоварова, вчитель початкових класів);

Проект «Допоможи меншим друзям» (В.П.Чурилова, вчитель початкових класів);

Проект «Мої домашні улюбленці» (О.М.Кришня, вчитель початкових класів);

Інтерактивна гра з ЯДС для 1 класів (А.В.Обух, вчитель початкових класів);

Інтерактивна гра з ЯДС для 1 класів (А.В.Обух, вчитель початкових класів);

Інтерактивна гра з ЯДС для 4 класів (А.В.Обух, вчитель початкових класів);

Інтерактивна гра з ЯДС для 4 класів (А.В.Обух, вчитель початкових класів);

Інтерактивна гра з ЯДС для 4 класів (А.В.Обух, вчитель початкових класів);

Інтерактивна гра з ЯДС для 4 класів (А.В.Обух, вчитель початкових класів);

Екологічний захід «Я планета-звусь Земля» для учнів 1-2 класів (О.О.Сіроус, вчитель початкових класів);

Розробка уроку для 1 класу (О.В.Сляднева, вчитель початкових класів);

Розробка уроку для 2 класу (З.М.Пивоварова, вчитель початкових класів);

Презентація «Велика шкода маленьких батарейок» (О.М.Кришня, вчитель початкових класів);

Презентація «Моє довкілля» (О.М.Кришня, вчитель початкових класів);

Презентація «Вплив екологічних факторів на здоров'я людини» (Л.А.Шелест, вчитель біології);

Презентація «Вплив на організми чинників живої природи. Взаємозв'язки між організмами. Співіснування організмів.» (Л.А.Шелест, вчитель біології);

Урок «Збалансованість між біологічною продуктивністю і споживанням біологічної продукції. Досягнення балансу між основними сферами господарської діяльності.

Практична робота «Існуюча й оптимальна структура природокористування в Україні» (Л.А.Шелест, вчитель біології);

Презентація «Антропічний вплив на гідросферу» (Л.А.Шелест, вчитель біології);

Урок «Збалансований розвиток» (Л.А.Шелест, вчитель біології);

Урок «Цей слід залишила людина» (Л.А.Шелест, вчитель біології);

Презентація «Задачі з математики екологічного змісту» (Л.П.Кривонос, вчитель математики та фізики);

Презентація «Проблеми чистої води. Охорона водойм від забруднення.» (Н.І.Колесник, вчитель хімії);

Презентація «Екологічні проблеми. Англійською.» (Л.В.Синельникова, вчитель англійської мови);

Урок читання «Людина і природа» (З.М.Пивоварова, вчитель початкових класів);

Екологічний захід «Я планета-звусь Земля» (О.О.Сіроус, вчитель початкових класів).

ЗМІСТ

ВСТУП	9
ОСНОВНА ЧАСТИНА	12
Розділ 1. Форми і методи екологічної освіти в початковій школі	13
Розділ 2. Екологізація навчальних предметів в 5-11 класах	15
Розділ 3. Система екологічного виховання в ліцеї	17
Розділ 4. Аналітично-моніторингове дослідження	24
ВИСНОВКИ	25
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	27
ДОДАТКИ	
Додаток 1. Екологічна освіта та виховання у початковій школі	28
Додаток 2. Екологізація навчальних предметів в 5-11 класах	31
Додаток 3. Модель екологічного виховання в Андріївському ліцеї №1 Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області	36
Додаток 4. Результати анкетування з екологічного виховання батьків та екологічної свідомості учнів Андріївського ліцею №1	37
Додаток 5. Постер до роботи МАН «Видовий склад та територіальне розміщення зимуючих птахів смт Андріївка Балаклійського району Харківської області»	41
Додаток 6. Роботи переможців Всеукраїнського природоохоронного конкурсу «Годівничка»	42
Додаток 7. Результати всеукраїнських конкурсів, акцій, проєктів	45
Додаток 8. Участь у конференціях	52
Додаток 9. Виховні години, екологічні уроки, виставки дитячих робіт	53
Додаток 10. Екологічні десанти та акції, проєкти	55

ВСТУП

Важливими екологічними проблемами під час війни стали: забруднення повітря, води та ґрунту, знищення лісів і місць проживання диких тварин. Воїни, що сьогодні знаходяться в окопах, захищаючи незалежність України, бачать майбутнє в молодому поколінні, вірять, що життя зміниться на краще. Щоб їхні надії не були марними, подбати про захист та охорону природи ми повинні вже сьогодні. Війна не є причиною забувати про екологію. Тому необхідність істотного підвищення якості екологізації освітнього простору, що дозволяє формувати у здобувачів освіти не лише знання про закони природи, причини та наслідки екологічних катастроф і лих, а й сприяє розвитку ціннісних орієнтацій та розуміння прав на сприятливі умови життя і як результат – уможливорює сталий розвиток суспільства та держави. Однією з ключових компетентностей Нової української школи є «Екологічна грамотність і здорове життя. Уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини» [6]. Це питання розглядається активно на законодавчому рівні [4]. Заклад освіти відіграє важливу роль у створенні умов для формування екологічної свідомості у здобувачів освіти ліцею.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Андріївський ліцей №1 знаходиться в центрі дивно красивого куточка Слобожанщини — селища Андріївка.

Різноманітна природа не може залишити байдужим жодного жителя і гостя нашого рідного краю: безліч неповторних озер, річка Сіверський Донець, ліс, незаймані луки, золотисті лани з пшеницею та соняшником.

Але все це лише зовнішня оболонка нашого рідного краю. Що сьогодні відбувається з природою нашої малої Батьківщини?

Неможливо зараз спокійно дивитися на те, як наш улюблений і рідний край повільно гине, не витримуючи шкідливих викидів в атмосферу від ТЕС, яка знаходиться поряд. Кожен куточок задихається від забруднень, вироблених газопереробним заводом та автотранспортом. Береги річки забруднені, вода брудна від нечистот, які потрапляють з очисних споруд. Навіть в озерах не можна купатися, бо це небезпечно для здоров'я. Екологічна ситуація, що склалася на даний момент в Україні, спонукає до миттєвої зміни мислення людства загалом і кожної конкретної людини, зокрема формування належної екологічної свідомості та екологічної культури. У зв'язку з цим екологічна освіта й екологічне виховання повинні мати пріоритет в освітньому процесі.

ЗВ'ЯЗОК ОПИСУ ДОСВІДУ З ДЖЕРЕЛАМИ

В Указі Президента України № 195/2020 від 25.05.2020р. «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» [9] зазначено про важливість соціальної безпеки, комфорту і благополуччя. Також акцентується на недостатній увазі до створення у закладах освіти умов екологічної безпеки. Поряд з цим, сучасне суспільство дедалі більше занурюється в стан екологічної кризи, подолання якої об'єктивно потребує посилення уваги до екологізації освітнього простору.

Проблеми екологічного виховання та формування екологічної культури школярів були предметом досліджень як класиків педагогічної думки (В.

Сухомлинський, К.Ушинський та ін.), так і сучасних учених (О.Бараш, Я.Габев, Г.Герасименко, С.Глазачов, І.Гордієнко, В.Горощенко, С.Дерябо, Н.Жестова, Б.Юганзен, Л.Іщенко, К.Корсак, П.Костенкова, А.Кузьмінський, І.Матрусов, Н.Мойсеюк, Е.Писарчук, О.Плахитник, А.Пономарьова, Л.Сахно, Н.Селіванова, А.Сидельковський, І.Суравегіна, Г.Ткачук, М.Фіцула, В.Ягупов, В.Ясвін та ін.), методистів (Н.Байбара, О.Біда, О.Варакута, О.Іванова, С.Іващенко, Н.Коваль, І.Коренева, О.Плахотип, Г.Пустовіт, О.Химинець та ін.).

Григорій Пустовіт наголошує на тому, що екологічна діяльність складається з двох рівноцінних компонентів: озброєння науковим знанням з охорони довкілля й організація відповідної трудової діяльності. При цьому школярі набувають певних трудових навичок, вчать раціонального природокористування, засвоюють основи колективної праці, дисциплінованості, взаєморозуміння [7].

Вченим цілком справедливо доведено, що спосіб життя формується й корегується в освітньому просторі за умов ефективної взаємодії.

В умовах сьогодення суспільство вступило у критичний період своєї історії – епоху екологічної кризи. У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує проблема виховання екологічно грамотного, високоморального і здорового покоління, що повинна вирішуватися шляхом екологізації сучасної науки і освіти.

З огляду на зазначене, одним із пріоритетних напрямів освітніх навчальних закладів є формування системи екологічної свідомості здобувачів освіти.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Мета даної роботи: проаналізувати та систематизувати основні аспекти, форми та методи, які впливають на формування екологічної свідомості здобувачів освіти.

Завдання дослідження:

- 1) встановити місце екологічних знань при викладанні шкільних предметів;
- 2) з'ясувати на основі практичної діяльності педагогічного колективу основні напрями роботи в формуванні екологічної свідомості;
- 3) провести дослідження щодо рівня екологічної свідомості серед учнів та батьків;
- 4) систематизувати роботу ліцею в екологічному напрямку.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єкт дослідження - процес формування екологічної свідомості та навичок учнів через освітній процес та виховання; процес організації системного підходу до розвитку екологічного виховання; процес навчальної діяльності інтеграції екологічних знань у закладі освіти.

Предмет дослідження – є методика проектування та інші засоби, методи та прийоми у процесі формування екологічної свідомості у здобувачів освіти.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для реалізації поставленої мети були використані такі методи дослідження:

- теоретичні: вивчення науково-методичних, психолого-педагогічних джерел, нормативно-правових документів;
- емпіричні: моніторингові дослідження, бесіда, педагогічне спостереження, інтерв'ю, анкетування, тестування, аналіз участі у конкурсах;
- метод педагогічного дослідження;
- метод проектування;

- методи особистісно-орієнтованого навчання;
- методи вивчення передового педагогічного досвіду.

Новизна – створення сучасної моделі екологічного виховання в сучасному закладі освіти.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ І ОПТИМАЛЬНІСТЬ

Впровадження досвіду є підвищення рівня екологічної грамотності здобувачів освіти, їх в батьків; активності участі в заходах екологічного спрямування.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Описані в досвіді інновації відповідають сучасним вимогам організації освітнього процесу й можуть бути апробовані педагогічними колективами з метою формування екологічної свідомості у здобувачів освіти. Представлений досвід буде цікавим та корисним для керівників закладів освіти, заступників директорів з навчально-виховної роботи, учителів-предметників, класних керівників, педагогів-організаторів у практичній діяльності щодо реалізації екологічного виховання в освітньому просторі.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Важливими екологічними проблемами під час війни стали: забруднення повітря, води та ґрунту, знищення лісів і місць проживання диких тварин. Воїни, що сьогодні знаходяться в окопах, захищаючи незалежність України, бачать майбутнє в молодому поколінні, вірять, що життя зміниться на краще. Щоб їхні надії не були марними, подбати про захист та охорону природи ми повинні вже сьогодні. Війна не є причиною забувати про екологію.

Тому для педагогічного колективу Андріївського ліцею на першому місці важливе завдання: виховувати небайдужих, з високим рівнем екосвідомості та екологічної культури громадян України. Це не тільки завдання, а й наша колективна відповідальність.

Настав час діяти! Ми повинні змінити нашу планету, а перш за все, змінитися самі, тобто змінити свою свідомість. Адже саме екологічна свідомість сприяє подоланню глобальної екологічної кризи.

Формування екосвідомості в дітей та молоді здійснюється в ході освітнього процесу. Як показують дослідження, які ми провели серед здобувачів освіти нашого ліцею, їх обізнаність з екологічною проблематикою є фрагментарною, недиференційованою, вони краще орієнтуються в глобальних екологічних проблемах, ніж у проблемах своєї місцевості. Значна частина ліцеїстів вважають себе непричетними до вирішення проблем довкілля. Тому педагогічний колектив ліцею необхідними умовами формування у здобувачів освіти екологічної свідомості визначив такі:

- ✓ розуміння власної відповідальності за стан навколишнього середовища та залежності від нього;
- ✓ формування системи цінностей, що включає природу;
- ✓ формування практичних навичок, певної стратегії поведінки.

Формування екологічної свідомості та поведінки здобувачів освіти здійснюється на основі міждисциплінарного підходу, коли відповідна інформація включена до змісту різних навчальних дисциплін.

Дуже важливим є те, щоб усвідомлення значимості природи стало внутрішнім надбанням особистості. Тому потрібно формувати екологічну свідомість школярів, що проходить найбільш ефективно, якщо педагогічний процес екологічного виховання враховує психологічні особливості учнів та процеси формування екологічної свідомості.

Суспільству сьогодні потрібні виховані, грамотні та культурні в екологічному відношенні люди.

У зв'язку з цим виникає необхідність суттєвого удосконалення змісту навчального процесу, створення відповідних педагогічних умов для екологічного виховання школярів, відбору оптимальних форм, методів і прийомів навчання екології.

Виходячи з усього вище зазначеного, ми переконані, що досвід роботи Андріївського ліцею №1 буде не тільки цікавим, а й актуальним та корисним для роботи з дітьми.

Розділ 1.Форми і методи екологічної освіти та виховання в початковій школі

Завдання вчителя початкової школи – сформувані мислення та екологічну культуру кожного учня, навчити молодших школярів дбайливо ставитися до природи, брати відповідальність за все живе на Землі.

Екологічне виховання – це невід’ємна складова усього освітнього процесу молодших школярів нашого ліцею.

Починати слід, коли дитина приходить до 1 класу. У неї ще не сформовані стійкі погляди, переконання, інтереси. Тому навчання екології має бути активним, цікавим, раціональним, максимально наближеним до життя. Учні початкових класів мають зрозуміти, що світ природи існує не тільки як об’єкт наукового вивчення та практичної діяльності людини, а й як джерело естетичних емоцій та почуттів. Неабиякий потенціал такого шкільного виховання містять у собі так звані уроки «милування природою» (додаток 1). Вивчення початковими класами предмета «Я досліджую світ» сприяє створенню екологічно свідомого покоління, яке дбатиме про природу та прийматиме відповідальні рішення щодо її збереження.

Під час вивчення теми «Людина і природа» першокласники з вчителем Оленою Сіроус навчалися визначати позитивне і негативне ставлення людей до природи та їх наслідки; ознайомилися із взаємозв’язком природних об’єктів; навчилися правилам бережливого ставлення до природи. Другокласники з вчителем Зоєю Пивоваровою, вивчаючи тему «Як народжуються листочки. Перші квіти», зрозуміли важливість рослин у природному середовищі та їхнього впливу на екосистему. Розглядаючи тему «Довкілля тварин», третьокласники з вчителем Валентиною Чуриловою збагатили свої знання про тварин та їхнє середовище, одночасно відбувалося формування поваги та розуміння важливості охорони та захисту тварин. Вивчаючи тему «Рослинництво рідного краю», здобувачі освіти четвертих класів з педагогом Наталією Вовк, засвоїли знання про те, які рослини є унікальними для рідного краю та як їх можна зберігати.

Школярі виконують дослідницькі роботи та реалізують різноманітні проєкти. Це допомагає їм розвивати навички спостереження, аналізу та узагальнення даних. Діти навчаються ставити питання, шукати відповіді та робити висновки. Це допомагає зрозуміти дітям, як вони можуть позитивно впливати на розвиток природи та навчитися бути більш бережливими споживачами, дотримуватися екологічних принципів. Протягом останніх двох років педагогами початкової школи були реалізовані такі проєкти (додаток 1): «Цікава подорож краплинки» (вчитель Зоя Пивоварова), «Яка їжа подобається птахам» (вчитель Олена Сіроус), «Дослідження умов необхідних організмам для життя» (вчитель Олена Сіроус), «Жива природа» (вчитель Валентина Чурилова), «Мої домашні улюбленці», «Годівничка» (вчитель Олена Кришня), «Город на підвіконні. Як виростити рослину з насіння?» (вчитель Тетяна Гаврилейченко), «Мої домашні улюбленці» (вчитель Ольга Сляднева), «Допомога домашнім рослинам. Квіти нашого класу» (вчитель Наталія Вовк).

Сучасні умови життя потребують, аби людина мислила і працювала творчо, а також уміла приймати нестандартні рішення. Тому метод проєктів вважається одним із найперспективніших методів навчання, адже він створює умови для творчої самореалізації тих, хто навчається, підвищує мотивацію до навчання і сприяє розвитку інтелектуальних здібностей, формує пошуково – дослідницькі навички, які дуже важливі для формування екологічної свідомості.

Під час проведення уроків педагоги початкової школи застосовують фізкультхвилинки, загадки, ігри і завдання екологічного змісту. Фізкультхвилинки допомагають підвищити рівень енергії, концентрації і зосередженості, а екологічні завдання стимулюють практичну діяльність по збереженню довкілля.

З метою пропагування екологічної культури, захисту навколишнього середовища, усвідомлення важливості екологічних знань у повсякденному житті учнів, ціннісного ставлення до природи, розуміння гармонійного співіснування людини і природи у 2023-2024 навчальному році була проведена онлайн виставка-конкурс робіт для учнів других класів «Осінь-чарівниця» у якому перемогла учениця 2-А класу Ваганова Анна, класний керівник Зоя Пивоварова (додаток 1).

Під час проведення уроків і виховних заходів з екологічного виховання, вчителі початкових класів використовують власні розробки, а також діляться своїми надбаннями на різноманітних електронних платформах.

Розділ 2. Екологізація навчальних предметів в 5-11 класах

Та робота, яка розпочата у початковій школі продовжується і серед здобувачів 5-11 класів. Елементи екологічної освіти впроваджуються у навчальних програмах на уроках з різних предметів. Це не розрізнені заходи, а склалася цілісна система екологічної освіти та виховання. Складові цієї системи присутні у навчальній діяльності, загальношкільних заходах, партнерстві з позашкільними гуртками географічного та історичного краєзнавства, з місцевими органами влади та учнівським самоврядуванням (додаток 3).

При вивченні біології, географії, хімії, фізики, математики вчителі ліцею застосовують інтерактивні методи: мозковий штурм, вивчення конкретних ситуацій, обговорення критичного явища, групову дискусію, імітацію, семінари, групові проєкти тощо. Інтерактивні особистісно-орієнтовані технології сприяють активізації рефлексивних процесів, усвідомленню особистого ставлення до природи, дають змогу виправлятися в екологічно доцільній, виваженій поведінці. Завдяки інтерактивним особистісно-орієнтованим технологіям носіями екологічних норм і вимог виступають самі здобувачі освіти: екологічні норми і вимоги сприймаються як їх власний вибір і рішення, що є значно потужнішим стимулом, ніж зовнішнє примушування. Такі форми роботи дають можливість вийти за межі навчальної програми, доповнити знання, уміння, досвід ліцеїстів.

Екологічне виховання на уроках біології важливо для формування в учнів розуміння природи, її взаємозв'язків і відповідальності за довкілля. Вчитель біології Людмила Шелест інтегрує екологічні теми в біологічні уроки, такі як екосистеми, біорізноманіття, цикли речовин, еволюція та інше. Невід'ємною складовою роботи вчителя є практичні роботи та екологічні дослідження при вивченні різних аспектів природи та їх вплив на навколишнє середовище. Цьому спонукають дискусії з учнями щодо екологічних проблем та можливі шляхи їх вирішення. Вчитель постійно заохочує учнів до створення екологічних проєктів. Так у 2021 році під керівництвом Людмили Шелест учениця 10 класу Олена Харченко написала науково-дослідницьку роботу на тему «Видовий склад зимуючих птахів Балаклійського району Харківської області». Ця робота посіла I місце у I (районному) етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН у 2020/2021 навчальному році (додаток 5). У 2023 році Євген Кулик прийняв участь в X Міжнародній науково-практичній конференції MODERN RESEARCH IN WORLD SCIENCE (додаток 8) зі статтею «Видовий склад та територіальне розміщення зимуючих птахів смт Андріївка Ізюмського району Харківської області» (стаття була надрукована в науковому збірнику).

У 2021 році під час тижня біології була організована виставка малюнків «Збережи природу» для учнів 5-9 класів. Виставка стала не лише творчим заходом, але й ефективним інструментом для формування в учнів відповідального та екологічно обізнаного підходу до світу навколо них. У 2022 році до дня захисту птахів для здобувачів освіти 6-7 класів проведений конкурс на кращу розробку лепбуків. Цей конкурс виявив інтереси та таланти учнів, а також підвищив рівень їхньої екологічної обізнаності та відповідального ставлення до природи. Переможцем став учень 7 класу Олександр Полтавець з лепбуком «Перелітні птахи». Дистанційне навчання дало можливість більш широко використовувати у своїй роботі різноманітні технології: презентації, відеоматеріали, віртуальні екскурсії тощо.

Людмилою Шелест досить активно використовуються для перевірки рівня засвоєння матеріалу такі інструменти: On-line Test Pad, Google Forms, онлайн тести «Всеосвіта», «На Урок», «LearningApps».

На уроках географії екологічна складова є однією із основних ключових компетентностей учнів. Для того, щоб зацікавити та заохотити учнів мислити та діяти в цьому напрямку використовуються різні методи та прийоми. Зокрема «Фішбоун». У 2021 року до дня води педагог Оксана Гвоздецька провела онлайн-конкурс «Година Землі» на освітній платформі «На Урок», за результатами якого школярі отримали дипломи I-III ступенів.

Учень 6-Б класу Федоров Денис став переможцем у 46 Геолого-географічній олімпіаді у 2021 році, яка проводилася Харківською обласною станцією юних туристів».

У 2021/2022 навчальному році вчителем хімії Мариною Дмитровою з учнями 10-х класів був реалізований проєкт: «Виявлення крохмалю в продуктах харчування», під час виконання якого учні самостійно виявляли за допомогою йодного розчину вміст крохмалю у йогуртах різних виробників та продуктах харчування: картоплі, моркві, сиру та хлібові. У 2022 році вчителем хімії Мариною Дмитровою з учнями 9-11-х класів велася дослідницька робота, за результатами якої були виготовлені лепбуки за темами: «Екологічна ситуація та стан питних вод України», «Сортування сміття та його переробки», «Способи очищення води» та «Роль органічної хімії у розв'язанні енергетичних проблем». Вчитель хімії Наталія Колесник виготовляла лепбуки з учнями 7-х класів на тему: «Таємниці води». У 2023 році під керівництвом вчителя Марини Дмитрової учениці 11 класу Геворкян Емма та Бородіна Кіра прийняли участь у III Всеукраїнській учнівській онлайн-олімпіаді «Хімія продовольчих та непродовольчих товарів» та посіли 1 місце (додаток 2).

У 2023 році вчителька української мови та літератури Олена Зіборова з учнями 7-х класів писали есе на тему: «Гармонія людини і природи». Учні викладали свої думки, пропонували вирішення певних екологічних проблем, найкраща пропозиція у учня 7-А класу Маслікова Івана, який запропонував очистити криницю поблизу нашого селища. Пропозиція всім дуже сподобалася і учні 7-А класу вирішили разом зробити це повесні 2024 року.

На інтегративній основі в процесі реалізації екологічної освіти, учителі всіх предметів мають можливість значно розширити знання учнів в галузі охорони здоров'я, сировинної і енергетичної проблеми, продовольчого забезпечення, освоєння космосу, Світового океану, розвитку науково – технічного прогресу. Так, наприклад, на уроках трудового навчання вчителем Олександром Мошурою учні розпочали проєкт з модуля «Ландшафтний дизайн» з теми «Старим речам – нове життя» по облаштуванню присадибної ділянки та власного подвір'я, а на уроках математики з вчителем Бобро Оленою Валентинівною вони виконували навчальний проєкт «Ландшафтний дизайн присадибної ділянки» зі створення моделі власної ділянки для відпочинку та обчислили витрати на її побудову та облаштування (додаток 2).

Не залишилися осторонь у великій колективній роботі і вчителі математики. У 2023 році вчитель фізики та математики Любов Кривонос підготувала презентацію з [добіркою задач](#) на екологічну тематику.

Розділ 3. Система екологічного виховання в ліцеї

У плані виховної роботи заходи екологічного та природоохоронного виховання зазначені в окремому розділі, який включає в себе: проведення природоохоронних заходів, участь в екологічних акціях, проєктах, конкурсах, проведення виховних годин, екскурсій, проведення годин спілкування з природою, написання віршів, оповідань про красу рідного краю, проведення інтегрованих занять екологічного змісту («Подорож у зачарований ліс» тощо), проведення ігор для молодших школярів (наприклад, «Формування екологічної культури»), проведення рейдів з очищення русла річки, джерела, що протікає неподалік від дому; проведення агітаційно-роз'яснювальної роботи (про шкідливість спалювання опалого листя, неприпустимість винищування первоцвітів тощо); проведення анкетування населення з питань покращення екологічного стану довкілля; вивчення правил поведінки на природі; організація виставок учнівських робіт, малюнків, творів, віршів, пісень.

Екологічна робота в Андріївському ліцеї №1 відбувається безперервно протягом року. Окремі тижні біології чи екології не дають можливість формувати дійсно екологічну свідомість. Тому протягом року проводяться акції, до яких залучається велика кількість дітей ліцею.

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді та Українське товариство охорони птахів проводить щорічний Всеукраїнський природоохоронний конкурс «Годівничка», у якому беруть участь учасники освітнього процесу нашого ліцею щорічно. Конкурс проводиться у декілька етапів і має багато номінацій.

Так, наприклад, у 2020/2021 навчальному році у рамках акції було проведено ряд заходів під керівництвом учителя біології Людмили Шелест, та педагога-організатора Юлії Шелест, присвячених проблемі охорони птахів взимку під гаслом «На допомогу зимуючим птахам!». Саме тому, в ліцеї була оголошена акція «На допомогу зимуючим птахам!».

У цій акції брали участь учні 1-11-х класів.

За період проходження акції учасники:

- збирали усю необхідну інформацію про зимівлю птахів, про їх видовий склад;
- складали каталог зимуючих птахів;
- учні майстрували та розміщували на території ліцею та своїх дворів годівниці (керівник Олександр Мошура), здійснювали підгодовлю птахів (класні керівники);
- проводили спостереження за птахами, визначали місця, де птахи зустрічаються найчастіше;

У ліцеї було організовано:

- конкурс малюнків та листівок «Допоможемо птахам взимку!»;
- конкурс на кращу годівничку;
- конкурс на кращий вірш чи оповідання про птахів;
- проведено свято «Зустрічі птахів», на якому були підведені підсумки акції;
- проводились бесіди «Значення птахів у природі та житті людини»;
- написання МАН на тему «Видовий склад зимуючих птахів Балаклійського району Харківської області» (учениця 10 класу Олена Харченко, керівник Людмила Шелест) (додаток 5);

➤ після завершення акції оформили результати та звіт, відправивши на адресу центру.

У 2022/2023 році, у зв'язку з війною, усі проміжні конкурси були проведені на рівні області Харківським обласним Палацом дитячої та юнацької творчості. Було направлено 16 робіт за різними напрямками: «На кращу дослідницьку роботу та спостереження за зимуючими птахами», «На кращу годівничку», «На кращу поробку», «На кращий вірш про зимуючих птахів», «На кращу агітаційну листівку про зимуючих птахів», «На кращий малюнок».

Результатами проведеного обласного етапу всеукраїнської природоохоронної акції «Годівничка 2023» стали 6 переможців у різних номінаціях:

➤ Номінація «На кращу дослідницьку роботу та спостереження за зимуючими птахами»: I місце – Євген Кулик - учень 10-А класу (керівник – Людмила Шелест); II місце – Аліна Овчиннікова - учениця 10-А класу (керівник – Людмила Шелест)

➤ Номінація «На кращу годівничку»: I місце – Нікіта Кизименко, Євгеній Сузий – учні 2-Б класу (керівник – Олена Кришня); I місце – Владислав Пивовар – учень 1-А класу (керівник – Зоя Пивоварова); I місце – Катерина Тітова – учениця 4-Б (керівник – Тетяна Гаврилейченко);

➤ Номінація «На кращу поробку»: III місце – Катерина Гармаш – учениця 4-А класу (керівник – Алла Обух);

➤ Номінація «На кращий вірш про зимуючих птахів»: II місце – Олександр Кулик – учень 5-Б класу (керівник – Марина Камишан);

➤ Номінація «На кращу агітаційну листівку про зимуючих птахів»: I місце – Євген Кулик – учень 10-А класу (керівник – Людмила Шелест) (додаток 6).

Роботи переможців направлені в НЕНЦ для участі у всеукраїнському етапі.

Результатом проведеної роботи, стала розробка щоденника [«Спостереження за птахами»](#), який використовували під час дослідницької роботи.

Також до щорічних заходів, у яких беруть участь школярі належать Всеукраїнський юнацький фестиваль «В об'єктиві натураліста» (у 2022/2023 н.р. – 7 робіт, з них 1 отримала III місце на обласному етапі – Альбіна Пивовар, 10 клас, керівник Людмила Шелест, 6 – сертифікати учасників), Всеукраїнський заочний конкурс робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна!» (2021/2022 н.р. – 1 робота II місце на обласному етапі – Євгеній Шелест, керівник Юлія Шелест, 2022/2023 н.р. – 15 учасників, з них 3 переможці обласного етапу – Євгеній Шелест, 2-А клас, керівник Юлія Шелест, Дар'я Грицюта, 2-Б клас, керівник Олена Кришня, Єгор Бовдуй, 9-А клас, керівник Ольга Десятник), «Всеукраїнський конкурс малюнків на тему «Збережемо ґрунти України» (2020/2021 н.р. – 1 учасник, 2021/2022 н.р. – 1 учасник, 2022/2023 н.р. – 5 учасників, усі отримала сертифікати за участь у всеукраїнському рівні) (додаток 7).

У 2022/2023 навчальному році Андріївський ліцей №1 взяв участь у Міжнародному конкурсі еколого-валеологічної спрямованості «Душа села», де Євгеній Шелест, учень 2-А класу посів II місце у відбірковому (обласному) етапі – знявши ролик [«Один день із життя села»](#) (керівник Юлія Шелест), висвітливши красу природи Андріївського центрального парку (додаток 7).

Беручи участь у таких конкурсах учні усвідомлюють, що кожен громадянин має право дихати чистим повітрям, пити чисту воду, споживати екологічно чисті продукти, але згідно з природоохоронними законами нашої держави, громадяни мають й обов'язки берегти природу, дотримуватися законів. Тому учнівська молодь

є активними учасниками акцій, фестивалів, конференцій по збереженню природи. 10 листопада 2023 року, учениця 11-А класу Валерія Ходак (керівник Людмила Шелест) виступила на Всеукраїнській краєзнавчій конференції учнівської молоді «Мій рідний край, моя земля очима сучасників» (Миколаївський обласний Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді) (додаток 8).

Продовжуючи тему чистого довкілля, школярі турбуються і про чистоту водойм навколо селища, так у 2020 і у 2021 році учні стали учасниками Регіонального творчого конкурсу «Сіверський Донець – очима молоді», який має на меті, насамперед, еколого-патріотичне виховання дітей та молоді, формування екологічної самосвідомості та відповідальності юного покоління, а також підтримку екологічних ініціатив і творчого потенціалу, активізацію інтересу до системних спостережень та вивчення природи рідного краю. Переможцями та лауреатами стали – Вікторія Титаренко (керівник Вікторія Грицюта), Дмитро Лещенко, Анна Мовчун (керівники Юлія Шелест) у 2020 році, Анастасія Лемак (керівник Вікторія Грицюта), Аліна Люта, Світлана Пивовар (керівник Юлія Шелест), Руслан Тернопол, Дмитро Лещенко (Оксана Гвоздецька) у 2021 році, відповідно (додаток 7).

У 2021 році учень 10-А класу Богдан Спартак взяв участь у конкурсі учнівських відео та подкастів РЕПОРТЕР, обравши одну з тем «Екологія». Відео було зняте про «культуру викидання та сортування сміття» (тобто його відсутність) в селищі Андріївка та про компостування відходів з огорожу та опалого листя. Робота не отримала призового місця, але допомогла отримати корисні знання та навички як автору роботи, так і глядачам.

Щорічно учні Андріївського ліцею №1 беруть участь у обласній виставці дитячих малюнків і плакатів «Тіні забутого Чорнобиля», присвяченої трагедії на ЧАЕС, таким чином привертаючи увагу та піднімаючи питання радіаційної безпеки навколишнього середовища (додаток 7).

Учениця 3-А класу Дар'я Куценко у 2021 році стала учасницею Всеукраїнського конкурсу коміксів ZERO WASTE, організованого еко-рухом ZERO WASTE KHARKIV під керівництвом Людмили Куценко (додаток 7).

А у 2022 році учні 3-Б класу (керівник Олена Кришня) та 5-Б класу (керівник Марина Камишан) взяли участь у конкурсі робіт на екологічну тематику для школярів від Національного політехнічного університету «ХПІ», де представили свої плакати та саморобки із вторинної сировини.

Щороку учні Андріївського ліцею беруть участь у ЕКО-ЕНЕРГО-КОНКУРСІ творчих робіт на теми збереження природних та енергетичних ресурсів для школярів, молоді та сімей від Харківської міської ГО «Енергія миру». Мета ЕКО-ЕНЕРГО-КОНКУРСУ – підвищення спроможності молоді, формування культури свідомого сприйняття природи та ресурсів, виховання нової енергокультури, еко-мислення та екологічних дій, активізація громадянського суспільства на конкретні дії по збереженню довкілля, енергоресурсів, практичне впровадження заходів енергоощадливості за рахунок підвищення особистої відповідальності кожного (незалежно від віку). У 2021 році свій агітаційний плакат «Все в твоїх руках» відправила учениця 8-А класу Аліна Овчиннікова, у 2022 «Не споживай, а створюй!» – учениця 9-А класу Софія Решетило (керівник Юлія Шелест) (додаток 7).

Прагнучи стати повноцінною європейською країною, ми мусимо привчити себе до цивілізованого поводження з відходами. Тим більше, що в нашому селищі цей процес вже почався, і тепер треба його розповсюджувати та вдосконалювати.

У 2020/2021 н.р. учні 9-А класу під керівництвом Анастасії Степанець взяли участь у Всеукраїнському проєкті «Спільно Сильно: Шкільний тиждень активізму». Шкільний тиждень активізму – це можливість для освітян та учнів проаналізувати сильні сторони їхніх громад, згенерувати ідеї та реалізувати одну з них протягом 5 днів.

Під час проведення проєкту дев'ятикласники дотримувалися наступних кроків:

- зібрали команду;
- заповнили заявку на участь;
- Анастасія Олександрівна пройшла тренінг для наставників «Спільно Сильно» 13 квітня;
- з 19 по 23 квітня провели Шкільний тиждень активізму: проводили опитування серед населення про екологічний стан селища, аналізували стан сміттєвих баків, виявляли стихійні звалища, займалися благоустроєм пришкольної території, а також прибиранням у парку, прилеглого до ліцею;
- під час Тижня та після нього поділитися своїми історіями змін, процесом та досвідом їх втілення;
- за результатами роботи були нагороджені сертифікатами та заохочувальними призами (еко-торбинки для спортивного взуття).

А у 2021/2022 н.р. педагогом-організатором Юлією Шелест був проведений цикл заняття для лідерів учнівського самоврядування про сортування сміття. Парламент учнівського самоврядування провів семінар серед учнів 5-11 класів на тему: «Чиста совість - чисте селище. Чи є вихід із сміттєвих лабіринтів?», на якому обговорили проблему сортування та переробки сміття. На засіданні було вирішено збирати відпрацьовані батарейки в окремий контейнер, макулатуру та ПЕТ-пляшки. На жаль, через розв'язану війну та дистанційне навчання, наразі, у ліцеї сортуванням сміття займаються тільки педагоги. Але учні долучилися до іншої акції «Ворогам кришка» - збирають пластикові кришечки на допомогу ЗСУ, а сортуванням сміття займаються вдома.

Наш ліцей вже давно став на шлях екосвідомості, і прагне врятувати свій рідний край, свою країну від глобальної катастрофи – тотального забруднення пластиком, тому другий раз поспіль бере участь у Всеукраїнському проєкті «Мішечок» задля спільної перемоги на екологічному фронті організованого Міжнародним молодіжним рухом School Recycling World. Мета проєкту: популяризація еко-торбинок, в тому числі виготовлених із вживаних речей, і повна відмова від пластикових та поліетиленових пакетів та контейнерів. Ми ще не стали наймасовішими розповсюджувачами еко-торбинок, але наша шкільна родина на шляху до цього, адже кожного разу учасників проєкту в рази більше (додаток 7).

Щороку у березні-квітні проходить екологічний місячник «Ми всі господарі природи, тож бережемо її вроду!», адже на цей період припадає найбільше екологічних дат.

Тому у березні 2021 року Олександр Тістечок (керівник Олександр Мошура) взяв участь у щорічному Всеукраїнському конкурсі «День зустрічі птахів», що організував НЕНЦ. Представив свою роботу у номінації «Майстер-клас: «Шпаківні і дуплянки своїми руками». Номінація передбачала виготовлення(кількість

необмежена) штучних гніздівель молоддю самостійно та за допомогою дорослих(обов'язково вказати). Учень отримав подяку за оригінальність шпаківні (додаток 2).

У цей період вчителями проводиться найбільша кількість виховних позаурочних та позакласних заходів на екологічну тематику.

Наприклад, у 2021 році вчителем початкових класів Тетяною Гаврилейченко у 2-Б класі було проведено екологічну годину спілкування присвячену Дню води. Мета заходу: донести до свідомості другокласників цінність води; з'ясувати з дітьми причини надмірного використання води і проблеми забруднення водних ресурсів; проаналізувати власні звички щодо користування водою; виховувати свідоме відношення до збереження водних ресурсів планети. Під час заходу діти розгадували загадки, слухали цікаві факти про воду, працювали в групах, складаючи алгоритм економії води (додаток 9). Пророблена робота принесла свої плоди, дивлячись на результати дистанційних конкурсів 2022/2023 н.р., у яких брали участь діти у 4-му класі: конкурс «Будь природі другом» (платформа «На урок»), Міжнародний природничий інтерактивний конкурс «Колосок для ЗСУ» - Владислав Чиргин (Діамантовий сертифікат).

Щорічно до карантинних обмежень та повномасштабного вторгнення наш шкільний колектив брав участь у двомісячнику з благоустрою території ліцею та прилеглого парку: насаджували квіти, дерева та кущі, вигрібали опале листя, збирали сміття, гілля, облаштовували територію братської могили років Другої світової війни (додаток 10).

На жаль, до цієї еколого-трудової справи учні не можуть долучитися, але із задоволенням взяли участь у акціях «Сади перемоги», «Квіти перемоги», «Каштани для ЗСУ».

Сади Перемоги – всеукраїнська кампанія, спрямована на ефективне використання доступних земельних ділянок і спрямування всіх ресурсів для вирощування харчових продуктів задля недопущення продовольчої кризи в Україні. Кампанія була започаткована на весні 2022 року після повномасштабного вторгнення, усі учасники освітнього процесу, які на той час мали можливість сіяти та саджати на своїх присадибних ділянках, долучилися до акції та ділилися своїми врожайми.

Акція «Квіти перемоги» також стартувала у 2022 році. Благодійний проєкт FLOWERS4SCHOOL восени 2022 року мав на меті підтримати школярів, таким чином організатори розсилали цибулини тюльпанів та інших цибулевих квітів за запитом представників шкіл. У грудні 2022 року Андріївський ліцей №1 отримав свої цибулини, але на жаль, не встигли висадити до морозів. Квіти було висаджено у контейнери у лютому 2023 року, які порадували своїм рясним цвітінням уже у березні. Навесні, по можливості, все висадили на клумби. У квітні 2023 року формат проєкту змінився: для того щоб отримати свої бажані цибулини, потрібно було долучитися до збору коштів: 10 грн – 1 цибулина. Збір тривав до жовтня 2023 року. Усі бажаючі задонатили на 341 цибулину – чекаємо на доставку (додаток 10).

Акція «Каштани для ЗСУ» була проведена вперше у вересні 2023 року з ініціативи Донецької територіальної громади. Усі небайдужі долучилися до збору каштанів, всього було передано більше 200-т кілограм горіхів (додаток 10).

На весняних канікулах 2023 року була проведена кампанія «На захисті первоцвітів». Олена Бутко, вчитель початкових класів, створила інформаційний відеоролик про первоцвіти Андріївки. Марина Камишан, вчитель образотворчого

мистецтва організувала онлайн-виставку малюнків та фото для учнів 1-11 класів на тему «Первоцвіти у мене на клумбі». Людмила Шелест, вчитель біології провела просвітницьку кампанію «Бережи первоцвіти», записавши відеозвернення до учнів про різновиди первоцвітів та їх зникнення через діяльність людини та екологічне забруднення.

Також учні ліцею у березні-квітні 2023 року взяли участь у обласній екологічній акції «Екодія на захист первоцвітів», організованій КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості», посівши призові місця – Дипломи за I місце у номінації «Слайд-фільм» про ранньовесняні квіти» отримали Валерія Ходак і Євген Кулик, учні 10-А класу, керівник Людмила Шелест, сертифікати учасників – 5 учнів ліцею (додаток 7).

До дня Землі у 2021 році учнівським самоврядуванням було проведено дайджест для молодших школярів «Світ навколо нас», під час, якого знайомили дітлахів з цікавими фактами про планету, явища природи, екологічні катаклізми та вчили бережливо ставитися до природи (додаток 9).

Одним з невід’ємних факторів бережливого ставлення до природи – є ставлення до тварин. Протягом навчального року у класних колективах проходять різноманітні заходи. У вересні 2022 році була проведена шкільна виставка-конкурс малюнків «Мій домашній улюбленець», ініційована учнівським самоврядуванням. Президент ліцею Анжеліка Булікян вручала найактивнішим учасникам подарунки на лінійці. Вже 4 роки поспіль класні колективи беруть участь у Міжнародному дню доброти, присвяченому дню захисту домашніх тварин (додаток 9). Щороку кількість учасників збільшується. В рамках проекту беруть участь у благодійних акціях та конкурсах. Так, восени 2021 року, учні 10 класу разом із класним керівником Анастасія Степанець, організували збір корму для притулку тварин Ніни Зазеріної, який знаходиться у смт Донець. До збору долучилися усі учасники освітнього процесу Андріївського ліцею №1.

Ігри екологічного спрямування дозволяють дітям побачити неповторність не тільки окремого живого організму, а й екосистеми загалом, усвідомити неможливість порушення її цілісності, зрозуміти, що нерозумне втручання в природу викликає істотні зміни як у середині екосистеми, так і за її межами. Так, у вересні 2021 року для учнів 2-А класу Валентина Чурилова, провела екологічну гру «Доля природи у наших руках». Під час гри діти розв’язували екологічні ситуації, складали алгоритм безпечної поведінки в лісі, парку, створювали колажі на тему «Лісові мешканці».

У вересні 2023 року, учні початкових класів взяли участь у Всеукраїнському брейн-ринзі «Що? Де? Коли?» – «На гостини до осені». Гра проходила онлайн у форматі Quis кожен клас ділився на 2 команди і одночасно відповідали на питання, на чолі з капітаном. Гра була цікава, захоплююча та інформативна, адже, перед кожним раундом дітлахам демонстрували відео-підказку (додаток 9).

Як показує досвід, - проведення таких ігор має велике розвивальне і виховне значення, викликає в учнів інтерес до пізнання. Ігри створюють певний емоційний фон в учнівському колективі, знімає напруження, втому, створює сприятливу атмосферу для спілкування в позаурочний час та під час уроків.

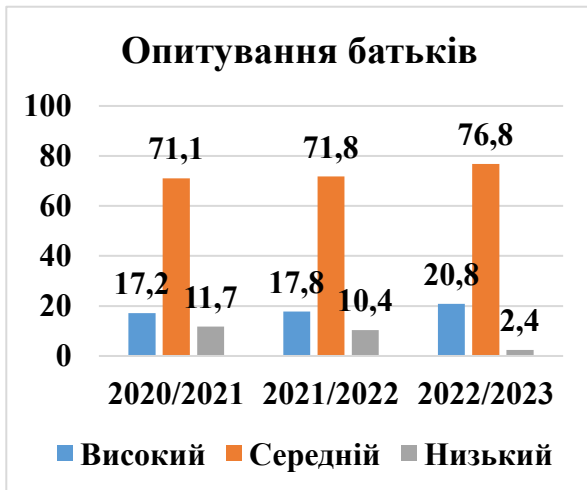
В Андріївському ліцеї №1 дуже багато талановитих та креативних дітей, тому вони активно долучаються до різноманітних виставок малюнків, фото, поробок із природного матеріалу. Так, наприклад, у 2020/2021 н.р. була організована фото-виставка «Дива природи», де учні представили фото цікавих явищ у природі –

незвичної форми овочів, гриби у грудні і т.п. У жовтні 2021/2022 н.р. була проведена виставка поробок із природнього матеріалу «Дарунки осені», на якій діти представили чудернацьких тварин із овочів, квіткові та фруктові композиції, ікебани. У вересні 2022 року взяли участь у територіальному конкурсі творчих робіт «Барвиста осінь», де переможцями стали Кіріл Бобирьов, 7-А клас (керівник Тетяна Бардакова) та Каріна Бобирьова 4-В клас (керівник Олена Сіроус).

Усі проведені заходи, анонси конкурсів, екологічних проєктів висвітлюються в щомісячній інтернет-газеті «Екологія. Право. Людина», випуск якої започатковано учнівським самоврядуванням з вересня 2023 року, які можна переглянути за посиланням [випуск 1](#), [випуск 2](#) (розробник Юлія Шелест).

Людина, яка компетентна у сфері екології та здорового способу життя, здатна чітко усвідомлювати власну відповідальність за стан навколишнього середовища. Вона може розрізняти основні екологічні проблеми та діяти задля їх вирішення, розв'язувати життєві проблеми, раціонально використовувати природні ресурси. Все це дозволяє виробити особливу систему цінностей, орієнтовану на збереження природи та здоров'я людини.

Розділ 4. Аналітично-моніторингове дослідження

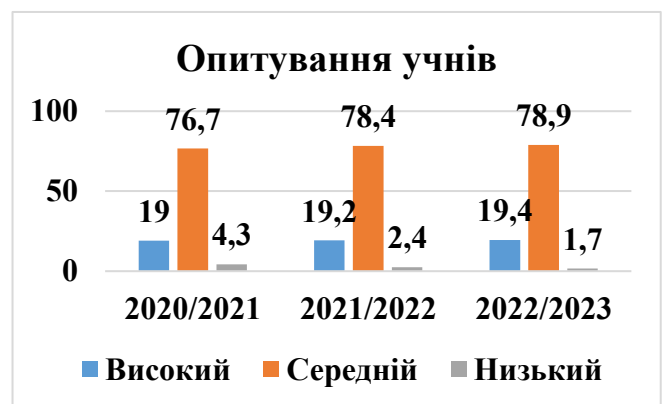

Результативність сформованості екологічної компетентності здобувачів освіти ми щорічно перевіряємо анкетуванням батьків та учнів. Так, опитування батьків у 2022/2023 н.р. показало, що 20,8 % респондентів вважають, що рівень екологічних знань дітей на високому рівні. В порівнянні з попереднім опитуванням збільшилося на 3 %. 76,8% батьків вважають, що на середньому рівні, що на 5% більше від 2021/2022 н.р. І лише 2,4%

респондентів вважають рівень екологічних знань своїх дітей на низькому рівні, що на 8% краще в порівнянні з попереднім опитуванням.

Проаналізувавши відповіді анкети для учнів «Екологічна свідомість», було встановлено, що рівень екологічної грамотності дітей та суб'єктивне відношення до природи сформовано на достатньому рівні – 78,9%.

Але, в основному, стан та рівень організації екологічного виховання у ліцеї учнів та їх батьків повністю влаштовує (додаток 4).

ВИСНОВКИ

Щоб екологічне виховання дало належний результат, воно має бути організоване належним чином, відповідати певним вимогам. Виховні можливості участі школярів у різноманітних заходах, націлених на екологічне виховання, виявляються в таких напрямках:

по-перше, працюючи поруч із наставниками, учні долучаються до життя суспільства, відчують причетність до справи глобального масштабу, набувають практичного досвіду з вирішення проблем власними зусиллями, набувають досвіду спілкування в колективі та спілкування з природою;

по-друге, власноруч допомагаючи природі, школярі відчують власну значущість, потрібність, упевненість у своїх можливостях, емоційне піднесення, моральне задоволення та естетичну насолоду;

по-третє, усвідомлення позитивного результату роботи переконує школярів у значущості та потрібності їхньої діяльності; учить бережливого ставлення до природних багатств, господарського підходу до організації власного життя;

по-четверте, учні привчаються правильно поводитись на лоні природи, розумно відпочивати та задовольняти власні потреби, не зашкоджуючи довкіллю. Виховуються дисциплінованість, відповідальність, ініціативність;

по-п'яте, учні ростуть небайдужими, у них є бажання допомогти природі, оздоровити довкілля. У школярів формуються почуття господарського ставлення до навколишнього середовища, активна життєва позиція. Розвиваються творчі здібності. Після «спілкування з природою» народжуються прекрасні вірші та пісні.

Екологічне мислення й поведінка людини передбачають: наявність цілісної природничо-наукової картини світу; розуміння свого місця в природному середовищі; усвідомлення проблеми взаємодії людства й біосфери; вибір екологічних цінностей; дотримання екологічної стратегії діяльності, уміння користуватися принципом «Мислити глобально, діяти локально».

Екологічна свідомість нині є предметом уваги психологів, вона розглядається в руслі екологічної психології і глибоко досліджується як українськими, так і закордонними психологами. Зазвичай дослідники розуміють екологічну свідомість як певне психічне утворення, пов'язане із ставленням людини до природи.

В умовах сьогодення, коли тривають військові дії на території нашої держави, усі розуміють який негативний вплив використання тієї чи іншої зброї наносить ментальному здоров'ю як дітей, так і дорослих, а також шкодить екосистемі країни. Тому наш заклад активно співпрацює з міжнародними організаціями ЮНІСЕФ, Міжнародною гуманітарною організацією Данська Рада у справах біженців (DRC), ООН, громадськими організаціями, які опікуються психологічним здоров'ям дітей. Так, протягом липня-жовтня 2023 року, щотижня до закладу приїздили представники СОС «Дитячі Містечка» — недержавної благодійної організації, яка проводила заняття з дітьми та батьками по всій Харківській області та Україні в цілому. Невимушене спілкування психологинь, з використанням рухливих ігор, різноманітних вправ і арт-терапевтичних прийомів, щоразу спрямовані на соціалізацію дітей, згуртування, розвиток комунікативних навичок та зняття напруги, тривожності, страху. Школярі із задоволенням відвідували кожне заняття.

Досвід роботи Андріївського ліцею №1 з екологічного виховання свідчить про те, що робота була і є плідною. Адже підвищується рівень знань, який показують учні під час Всеукраїнських дистанційних олімпіад з біології, природознавства («Всеосвіта», «Олімпіс»). Постійна участь учнів в різнорівневих конкурсах та

фестивалях говорить про те, що росте екологічно свідома, освічена особистість, яка прагне навчитись сама, а отже зможе навчити й іншого.

Учні закладу постійно беруть участь у захисті екологічних проєктів, пишуть науково-дослідницькі роботи Малої академії наук України, беруть участь у конкурсах, пишуть реферати. Беруть активну участь у громадському житті.

Кожного року випускники закладу для здачі ДПА, ЗНО/НМТ обирають біологію. Результати використовують для вступу у ВНЗ, учні обирають для себе професії, які пов'язані з екологією.

Сьогодні можна з гордістю сказати про те, що ті краплинки знань і умінь, які одержали учні, навчаючись в Андріївському ліцеї №1, стали їм у нагоді у формуванні екологічно свідомих громадян своєї держави, які вміло будуть опікуватися її майбутнім, а значить ми будемо жити в збалансованому довкіллі, де пануватиме рівновага.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Екштейн К. Екологічне виховання учнів // Вивчення і впровадження в навчально-виховний процес середньої та вищої школи педагогічних ідей Василя Сухомлинського: матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної Інтернет-конференції (м.Кропивницький, 2017 р.) / За ред. Н.А.Калініченко. – Кропивницький: Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, 2017. [[електронний ресурс](#)]
2. [Закон України «Про освіту» №2145-VIII від 05.09.2017 зі змінами 2023](#)
3. Концепція екологічної освіти України. Затверджено Рішенням Колегії МОН України № 13/6-19 від 20.12.01. [[Електронний ресурс](#)]
4. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII.URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (Дата звернення 02.10.2023)
5. Левків С. П. Взаємодія загальноосвітніх шкіл та громадських організацій екологічного спрямування, як педагогічна проблема // Інноваційні підходи до виховання студентської молоді у вищих навчальних закладах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Житомир, 22-23 травня 2014 р.) / За ред. О. А. Дубасенюк, В. А. Ковальчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 374-380. [[електронний ресурс](#)]
6. Нова школа: простір освітніх можливостей /Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Кобернік І., Ковтунець В. на ін.]. К.2016. 36 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення 02.10.2023)
7. Пустовіт Г.П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1-9 класів у позашкільних навчальних закладах: монографія / Г.П. Пустовіт. – Київ – Луганськ: Альма-матер, 2004. – 540 с.
8. Товкун Н.І. Екологічне виховання в новому форматі освітнього простору сучасного закладу позашкільної освіти: Методичний посібник з досвіду роботи / Н.І.Товкун. – Переяслав: БХТДЮМ, 2020. – 72 с. [[електронний ресурс](#)]
9. Указ Президента України № 195/2020 від 25.05.20 року «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі»URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1952020-33789> (02.10.2023)

Екологічна освіта та виховання у початковій школі

Уроки «милування природою»

Учні 4-В класу, класний керівник О.О.Сіроус

Учні 4-А класу, класний керівник А.В. Обух

Учні 1-А класу, класний керівник З.М.Пивоварова

Проектна діяльність

Проект «Мої домашні улюбленці»

Проект «Город на підвіконні. Як виростити рослину з насіння?»

Проект «Очищення води. Чому вода потребує охорони. Виготовлення моделі кругообігу води в природі»

Проект «Догляд за кімнатними рослинами»

Проект «Яка їжа подобається птахам»

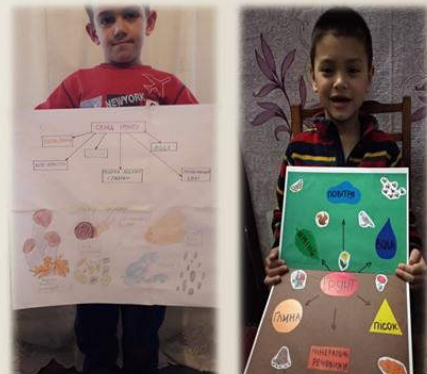
Проект «Цікава подорож краплинки»

Дослідження свого дихання. Як оберігати дихальну систему.

Дослідження «Які умови необхідні організмам для життя?»

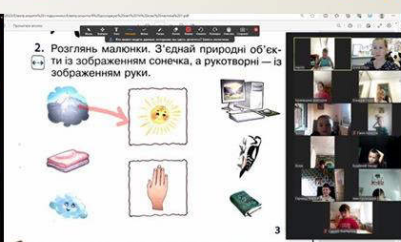
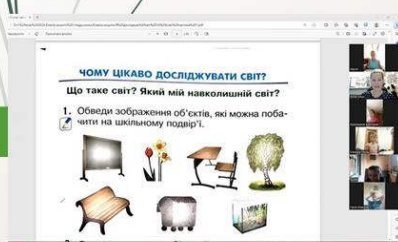
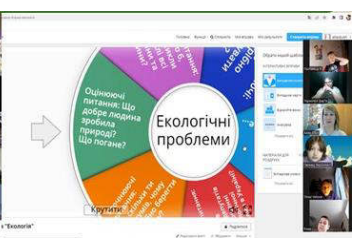
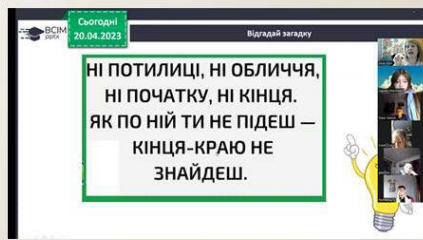

Дослідження «Будова та властивості ґрунту»

Онлайн виставка-конкурс «Осінь-чарівниця»

Фізкультхвилинки, загадки, ігри, завдання екологічного змісту

Екологізація навчальних предметів 5-11 класах

Проектна діяльність

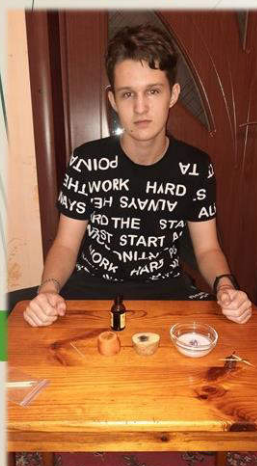
«Сортування сміття та його переробки»

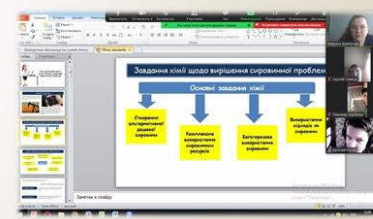
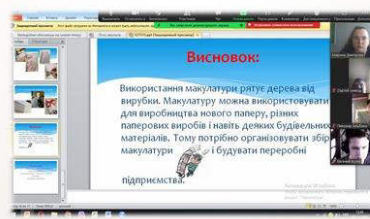
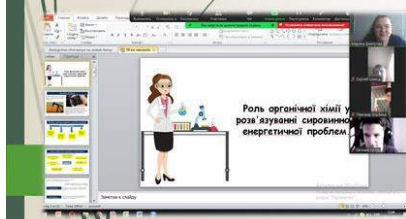
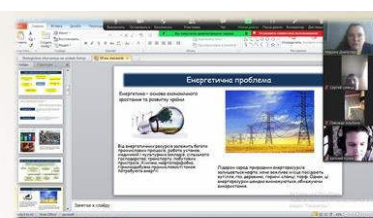
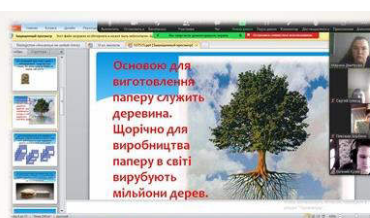
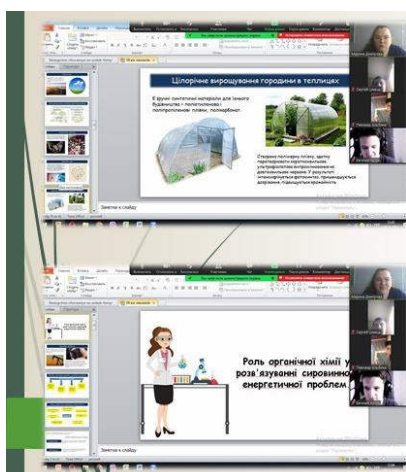
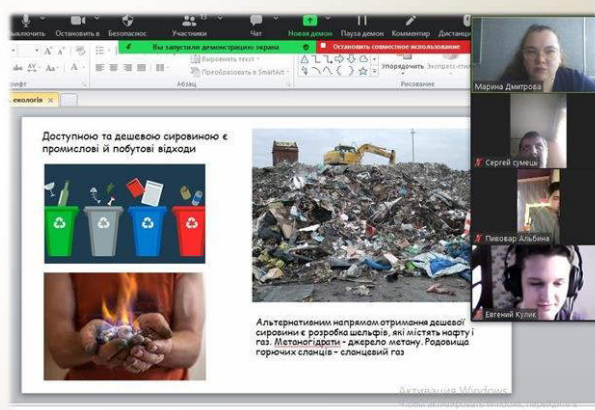
«Практичне та відкрите дослідження»

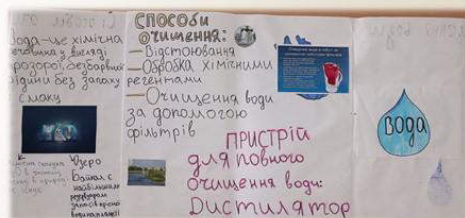
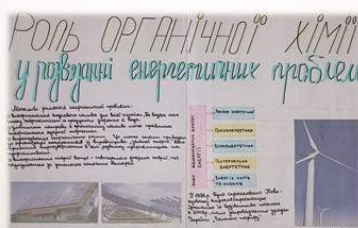
«Виявлення крохмалю в продуктах харчування»

«Сортування сміття та його переробки»

Дослідницька робота з виготовлення лепбуків

(в межах теми «Геометричні фігури і величини»)

1. Кольорова схема-модель власної ділянки для відпочинку.

Заповнити таблицю та презентувати свій проєкт:

[illegible]

Субсид. на заклад. витрат на облаштування присадибної ділянки

A photograph of a garden bed. On the left, there is a large black plastic mulch area containing several tall, green, sword-shaped plants, possibly irises. To the right of this area, there are various other plants, including some with pink flowers and some with variegated leaves. The garden bed is bordered by a stone wall on the left and a brick wall on the right. A concrete path is visible in the foreground.

Результат через 3 роки

Онлайн конкурс

«Година Землі»

«Слідами Чорнобиля»

УЧАСТЬ В ОЛІМПІАДАХ

III етап Всеукраїнської учнівської олімпіади з трудового навчання

Олександр ТІСТЕЧКО, учень 10 класу Андріївського ліцею №1

Артем ШОВЧКО, учень 10 класу Андріївського ліцею №1

Артем ПІТОВ, учень 10 класу Андріївського ліцею №1

Максим ЗАЄЦЬ, учень 10 класу Андріївського ліцею №1

Денис ФЕДОРОВ, учень 6-Б класу

**Модель екологічного виховання в Андріївському ліцеї №1
Донецької селищної ради Ізюмського району Харківської області**

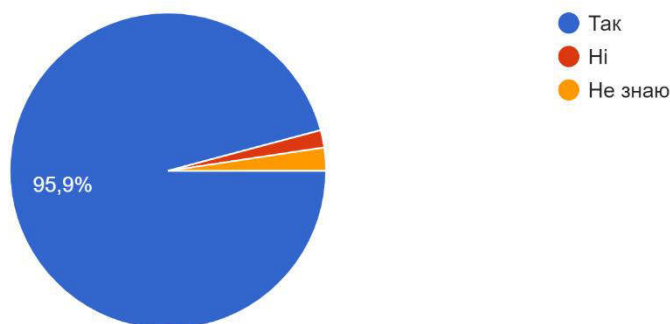

Результати анкетування з екологічного виховання батьків та екологічної свідомості учнів Андріївського ліцею №1

Результати анкетування для батьків учнів 1-11 класів, щодо екологічного виховання здобувачів освіти в Андріївському ліцеї №1 (травень 2023 року).

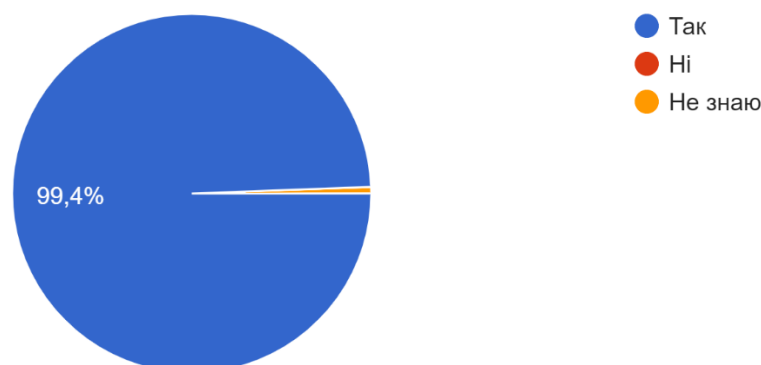
В опитуванні взяло участь 170 батьків 1-11 класів:

1. Чи вважаєте Ви важливим компонентом екологічне виховання учнів?

95,9 % відсотків батьків вважає важливим, 1,8 % відповіли ні та 2,4 % не змогли визначитись.

2. Як Ви вважаєте, чи залежить стан здоров'я дитини від стану навколишнього

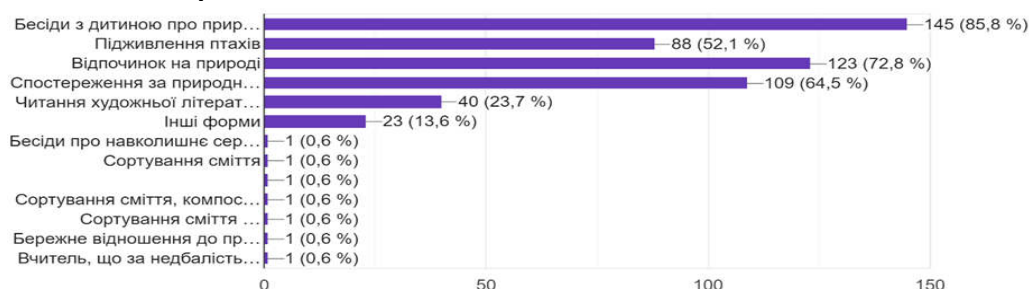

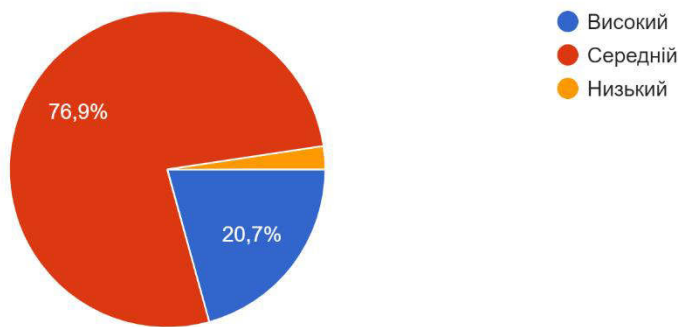
середовища?

99,4 % опитуваних респондентів вважають, що стан здоров'я дитини залежить від стану навколишнього середовища. І лише 0,6 % батьків не змогли визначитись.

3. В якій спільній діяльності Ви здійснюєте екологічне виховання дітей в сім'ї?

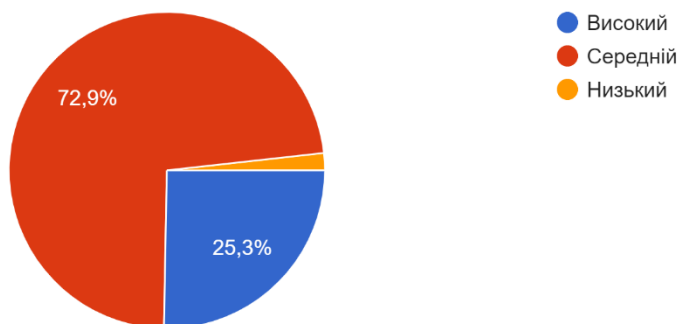
4. Як Ви оцінюєте рівень екологічних знань Вашої дитини?

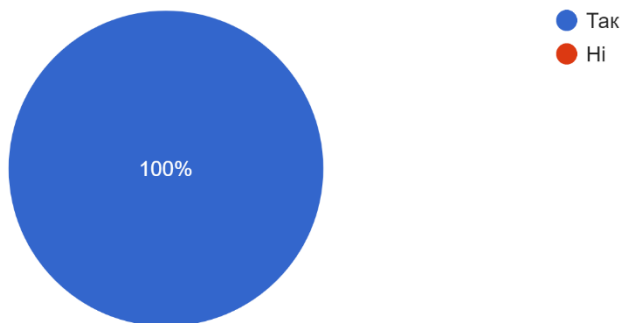
Більшість батьків 76,9 % вказали на середній рівень екологічних знань своїх дітей. 20,7% опитуваних оцінили на високому рівні та 2,4 % на низькому рівні.

5. Як Ви оцінюєте рівень сформованості екологічної свідомості Вашої дитини?

72,9 % опитуваних відмічають на середньому рівні сформованість екологічної свідомості їх дітей, 25,3 % на високому та 1,8 % на низькому.

6. Чи знайомите Ви дітей з правилами поведінки в природі?

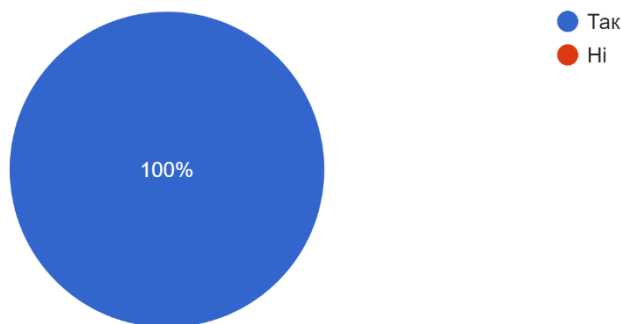

100 % опитуваних відповіли, що знайомлять дітей з правилами поведінки в природі.

Результати анкетування для учнів 1-11 класів, щодо екологічної свідомості здобувачів освіти Андріївського ліцею №1 (травень 2023 року).

В опитуванні взяло участь 192 учня 1-11 класів:

1. Чи любиш ти природу?

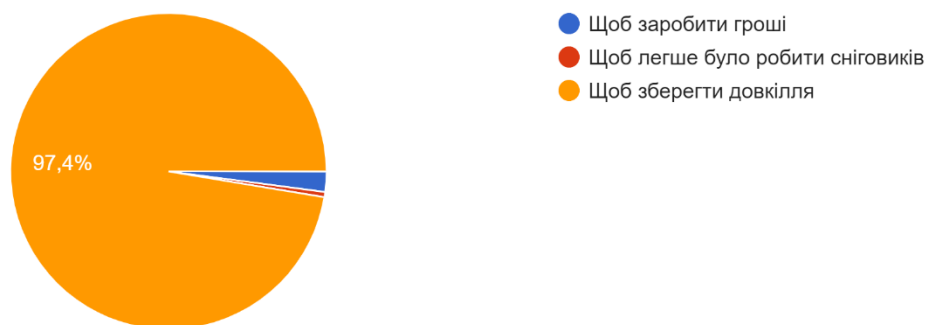
На запитання Чи любите природу, респонденти 100 % відповіли, що люблять природу, бо вона є джерелом краси, натхнення, радості, життя. Без природи не було б людини. З природного середовища ми беремо все необхідне для повноцінної життєдіяльності.

2. Як ти розумієш слово «екологія»?

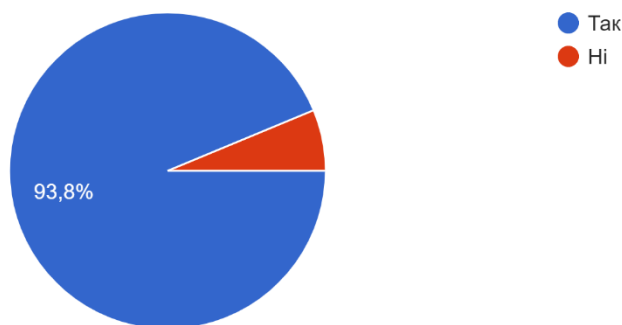
92,2% дітей відповіли, що екологія це і наука, що описує збереження природи та навколишнього середовища. 7,8% показали, що недостатньо розуміють значення екології для сучасної людини.

3. Для чого потрібно роздільне збирання сміття?

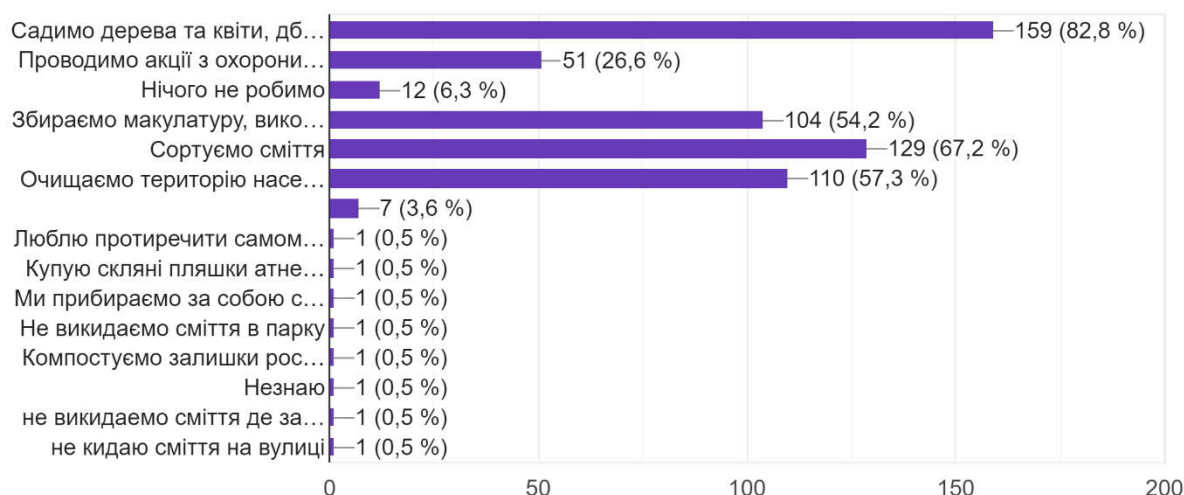
Щоб зберегти довкілля вказали 97,4 % опитуваних.

4. Чи хвилює вас доля природи?

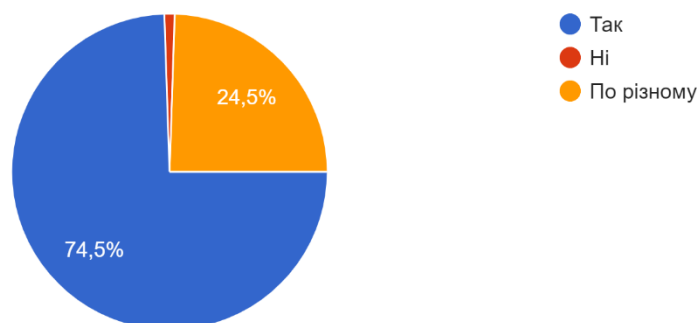

93,8 % учнів схвилювані долею природи. І тільки 6,2 % ставляться байдуже до проблем екології.

5. Що ви робити для того, щоб покращити стан довкілля?

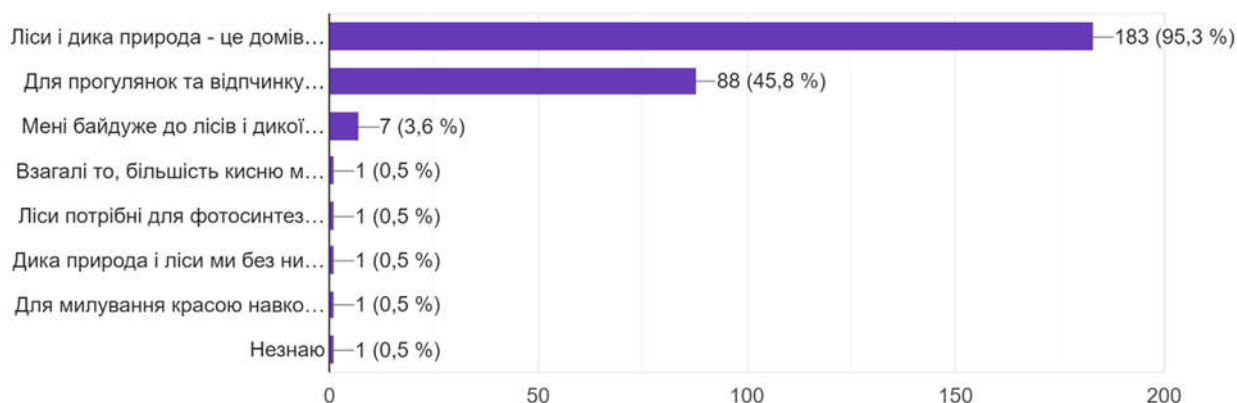

6. Чи завжди ви відноситеся бережливо до природи?

На дане запитання, 74,5 % опитаних відповіли, що бережливо ставляться до природи, 24,5 % не однозначно відповіли, а 1 % взагалі байдуже.

7. Чому важливо берегти ліси і дику природу?

Постер до роботи МАН «Видовий склад та територіальне розміщення зимуючих птахів смт Андріївка Балаклійського району Харківської області»

ХАРКІВСЬКЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ МАН УКРАЇНИ

ВИДОВИЙ СКЛАД ТА ТЕРИТОРІАЛЬНЕ РОЗМІЩЕННЯ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ СМТ. АНДРІЙВКА БАЛАКЛІЙСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Автор: Хартенко Олена Сергіївна, учениця 10 класу Андріївської 40Ш І-ІІІ ступенів №1 Балаклійської районної ради Харківської області, смт. Андріївка.

Науковий керівник: Шелест Людмила Антонівна, вчитель біології Андріївської 40Ш І-ІІІ ступенів №1 Балаклійської районної ради Харківської області.

Мета дослідження - дослідження видового складу зимуючих птахів смт. Андріївка.

Завдання дослідження:

- провести аналіз літературних джерел дослідження зимуючих видів птахів на території Балаклійського району Харківської області;
- виділити основні біотопи для вивчення видового складу та територіального розселення птахів взимку;
- провести дослідження видового складу скучення зимуючих птахів на території Андріївки без обліку їх чисельності;
- виявити вплив теплих зборів ТЕС на зимуючу орнітофауну;
- проаналізувати, спираючись на власні дослідження та літературні джерела за останні 50 років, зміну видового складу зимуючих птахів на виділених біотопах.

Об'єкти дослідження - птахи смт. Андріївка.

Предмет дослідження - видовий склад зимуючих птахів.

ЗНАЙШЕННЯ ТА ЗМІЩЕННЯ ВИДІВ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ В ЗАПЛАВАХ Р. СІВЕРСЬКОГО ДНІПУ

ЗІБІТІВАННЯ ВИДІВ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ ОЗЕРА ЛІСЬКО

НАЙПОШИРЕНІШІ ВИДИ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ СМТ. АНДРІЙВКА

ВІДНОСИНА ВИДІВ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ В ЗАПЛАВАХ Р. СІВЕРСЬКОГО ДНІПУ

ВИДИ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ В ЗАПЛАВАХ Р. СІВЕРСЬКОГО ДНІПУ

Матеріали та методи дослідження

Птахи - один з найбільш мобільних та високоорганізованих елементів екосистем, що чуйно реагують на зміни природного середовища. Аналіз їх видової структури є обов'язковим при виявленні довготривалих змін екосистем.

Методи дослідження: польові спостереження, методика лінійних трансектів, візуальні спостереження, маршрутні обліки.

Наші дослідження є актуальними та мають велике значення для біологічного різноманіття на досліджуваній території, особливо для збереження середовища існування водоплавних птахів. Виячено видовий склад зимуючих птахів. Виявлено збільшення такого виду як лебідь-шипун, він зустрічається рідше ще 30 років тому, а зараз стабільно зимує поблизу смт. Андріївка. Видовий склад птахів збільшився завдяки Зміській ТЕС, так як створені сприятливі умови та достатня кормова база. За останні 50 років помітно зростає чисельність птахів, особливо вусатої синиці та краха великого.

На територіях, близьких до сільськогосподарських угідь, відмічено зменшення протягом всього періоду синятропних видів птахів.

Грак, горобці, синиці і галка є найчисленнішими птахами нашого селища. Навіть в деяких місцях ми спостерігали висіщення горобців синицями. Найпоширеніші види зимуючих птахів озера Лиско, такі як: лебідь, крижень та гоголь. Їх ми зустрічали біля каналів, де витікала тепла вода, в частині з водозбором та в ополонках при низьких температурах. Саме найбільше крижаних, чирок-трескунок.

Результати та висновки:

- Видовий склад за літературними джерелами становить 56 видів, але досліджено та ідентифіковано лише 29 видів птахів, зимуючих на смт. Андріївка та прилеглих територіях.
- Установлено, що біологічне різноманіття птахів вище в екосистемі озера Лиско, найнижча - в межах агроландшафтичних територій.
- Антропогенна трансформація найбільше уразила видовий склад птахів водно-болотних територій, таких як: лебідь, крижень, чирок-трескунок, чийж, трав'яник, сіра качка, широкоока, тернооголовий чирок.
- Виявлено великий антропогенний вплив на види птахів: галка, домовий сич, білохвіста горлячка, горлячка чорна, зимуючих на території смт. Андріївка, що проявлялося в зміні місць зимування.
- Виявити вплив теплих зборів ТЕС на зимуючу орнітофауну.

СХЕМА МАРШРУТУ ДОСЛІДЖЕННЯ

- 1 - Паркова зона
- 2 - Агроландшафт
- 3 - Високий бір
- 4 - Плавні
- 5 - Сухий лиман
- 6 - Андріївський бір
- 7 - Озеро Лиско

Досліджувані біотопи

НАЙПОШИРЕНІШІ ВИДИ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ ОЗЕРА ЛІСЬКО

СКУЧЕННЯ ГОРОБЦІВ ХАТІН

НАЙПОШИРЕНІШІ ВИДИ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ В ЗАПЛАВАХ Р. СІВЕРСЬКОГО ДНІПУ

Роботи переможців Всеукраїнського природоохоронного конкурсу «Годівничка»

Агітаційна листівка

КУЛИК Євген - учень Андріївського ліцею № 1 Донецької селищної ради
Ізюмського району Харківської області
(керівник – Людмила Шелест)

Нагороди за конкурс «Годівничка»

6

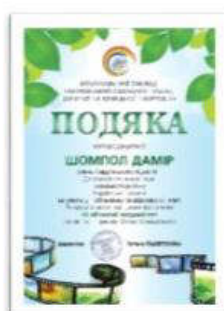
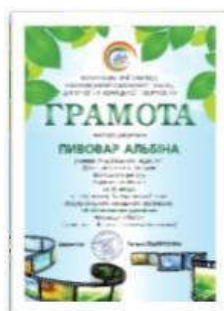
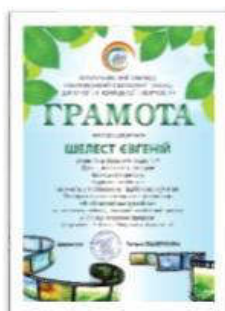

Результати всеукраїнських конкурсів, акцій, проєктів

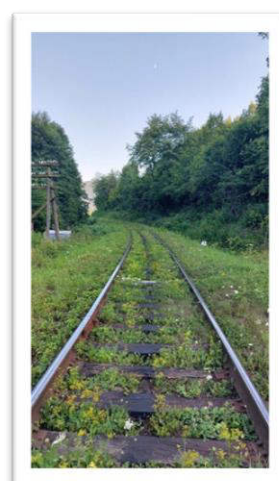

Співпраця з позашкільними навчальними закладами

Всеукраїнський юнацький фестиваль (обласний етап) «В об'єктиві натураліста»

Робота Євгенія Шелеста,
учня 2-А класу

Робота Альбіни Пивовар,
учениці 10-А класу

Всеукраїнський заочний конкурс робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна»! (обласний етап)

Шелест Євгеній
Зубна фея, начувайся

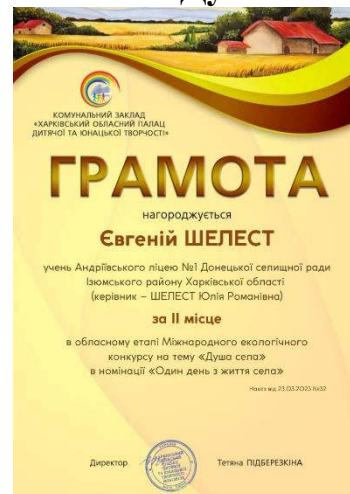
Бовдуй Єгор,
Сучасна Українка

Грицюта Дар'я,
Воєнні будні

Міжнародний конкурс еколого-валеологічної спрямованості «Душа села»

Регіональний творчий конкурс «Сіверський Донець – очима молоді»

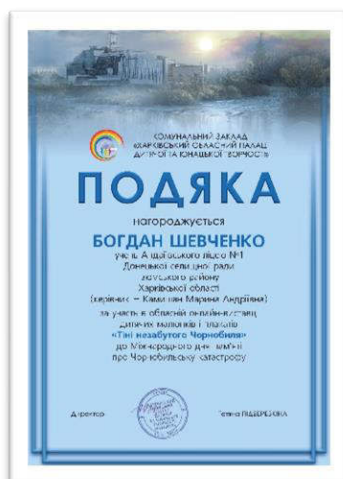
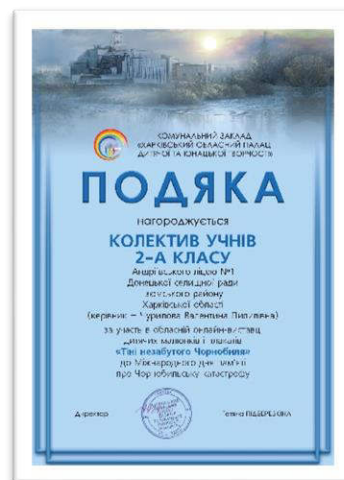
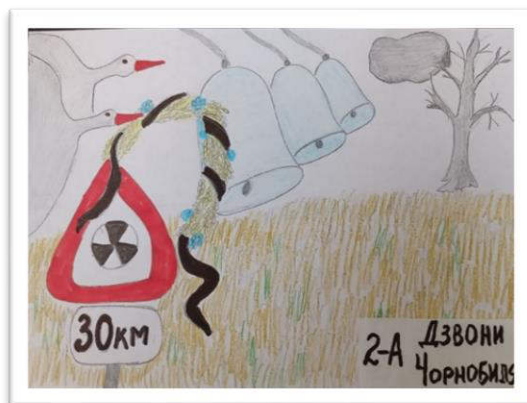
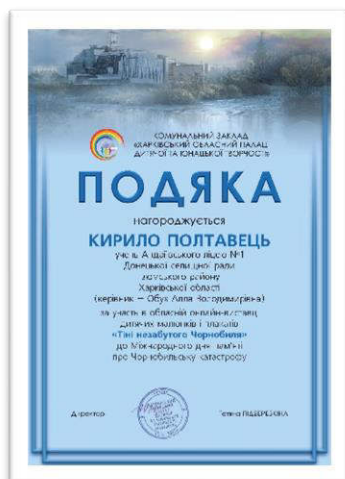

Участь у 2021 році

Участь у 2020 році

Обласна виставка дитячих малюнків і плакатів «Тіні забутого Чорнобиля»

Всеукраїнський конкурс коміксів ZERO WASTE

ЕКО-ЕНЕРГО-КОНКУРС

«Не споживай, а створюй!» –
учениця 9-А класу
Софія Решетило
(керівник Юлія Шелест)

«Все в наших руках» відправила
учениця 8-А класу
Аліна Овчиннікова,
(керівник Юлія Шелест)

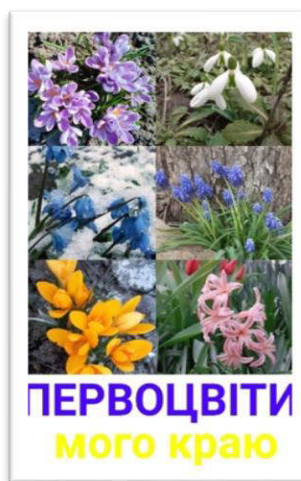
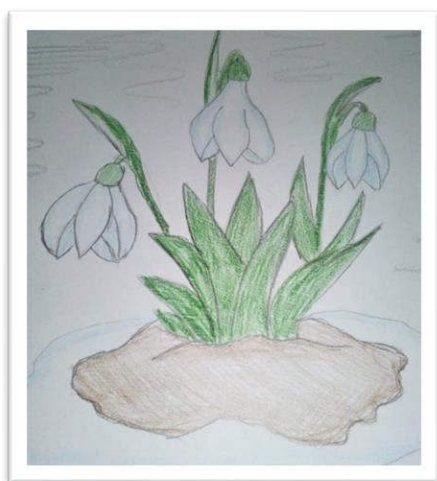
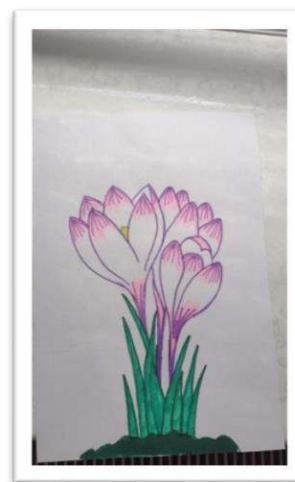
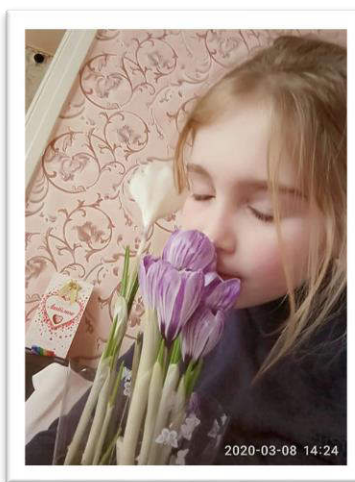

Всеукраїнський проєкт «Мішечок»

Результати участі в обласній акції «Екодія на захист первоцвітів»

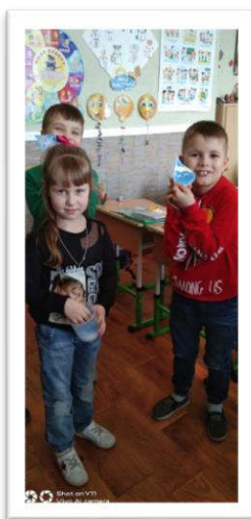
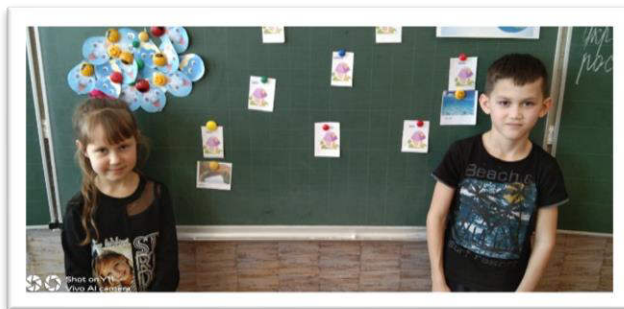

Роботи учнів

Виховні години, екологічні уроки, виставки дитячих робіт

Виховна година до дня води Вчитель початкових класів Тетяна Гаврилейченко

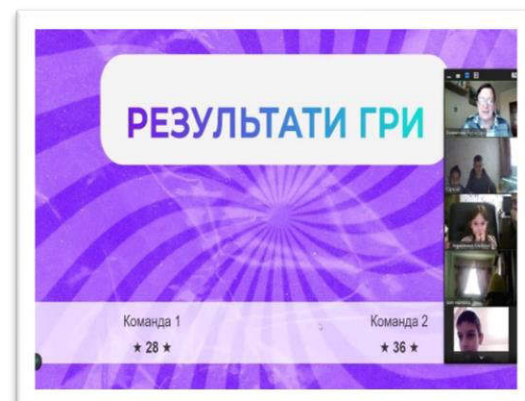
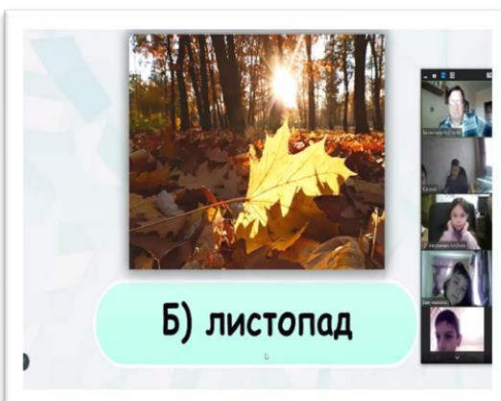
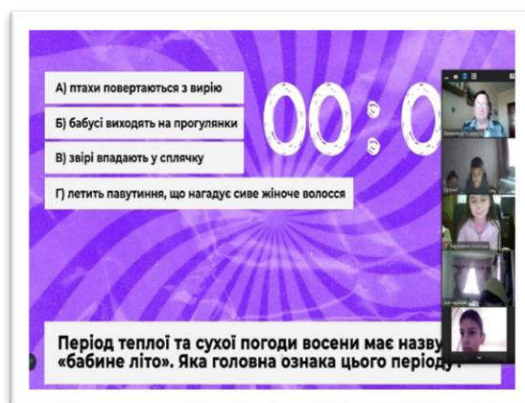
Дайджест «Світ навколо нас»

Шкільний конкурс «Мій домашній улюбленець»

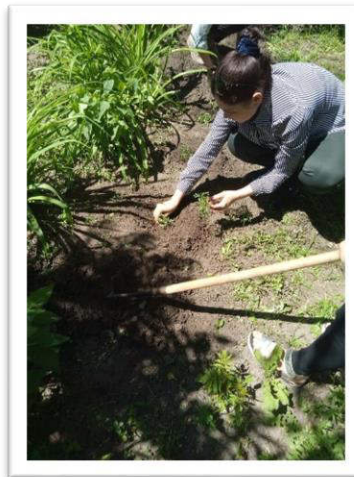
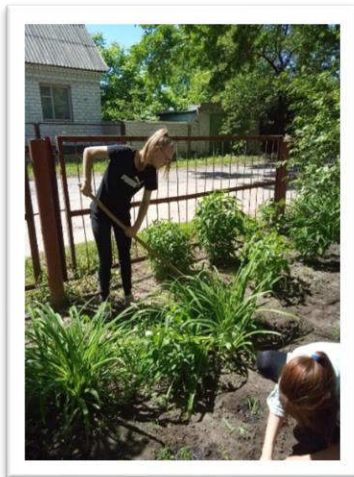
Брейн-ринг для дітей «На гостини до осені»

Екологічні десанти та акції, проєкти

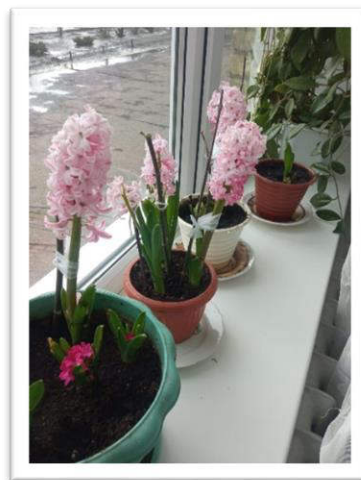
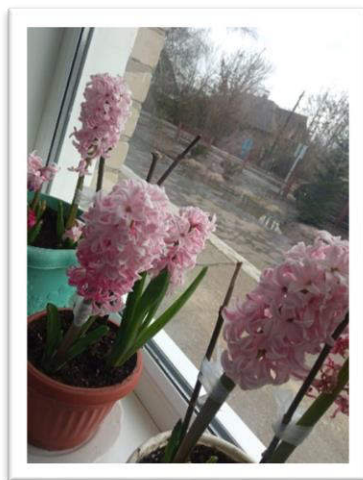
Всесвітній день прибирання 2023

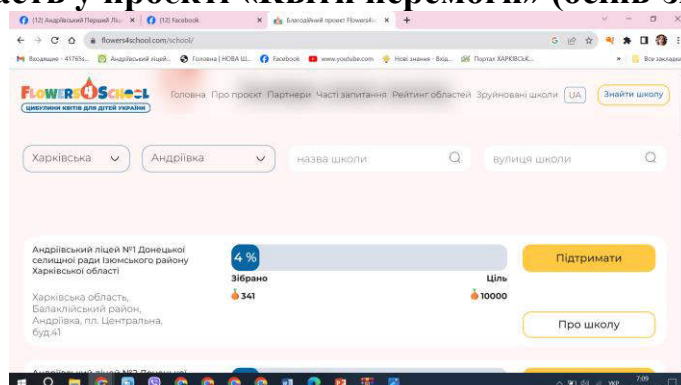
Благоустрій 2020

Благоустрій 2021

Участь у проєкті «Квіти перемоги» (осінь-зима)

Участь у проєкті «Квіти перемоги» (квітень-жовтень 2023)

Участь у акції «Каштани для ЗСУ» (осінь 2023)

Участь у акції «Ворогам – кришка!» (осінь 2023)